Kuch – bilim va tafakkurda

Ma'rifat

МАЪРИФАТ • ХАЛҚ ЗИЁЛИЛАРИ ГАЗЕТАСИ •

1931 йилдан чиқа бошлаган | 1999 йил 13 январь, чоршанба | Баҳоси сотувда эркин нархда | № 3 (7097)

Da'vat

Киши ўз қобилиятларини амалда татбиқ этган тақдирдагина билиши мумкин.

СЕНЕКА

Ibrat

Қумқўрғон туманидаги Дўстлик маҳалласи кенгаши жамоатчилиги шу маҳалладаги 1-мактабнинг 25 нафар аълочи ўқувчисига стипендия тайин этди. Яна 25 нафар ўқувчига эса ручка, қалам, дафтар ва китоблар бепул тарқатилди.

Aks sado

ЮКСАК ИШОНЧГА МУНОСИБ БЎЛАЙЛИК

Яқинда Ўзбекистон телевидениеси орқали намойиш қилинган «Акс садо» ёшлар кўрсатуви бизда жуда чуқур таассурот қолдирди. Кўрсатувда юртбошимизнинг «Катта ишонч ва умид билан» деган илҳомбахш дастхатлари ёзилган «Ўзбекистон буюк келажак сари» асари иқтидорли ёшларга тақдим этилгани унитилмас воқеа бўлди. Орадан йиллар ўтади, бугунги ўқувчилар вояга етиб, ҳаётда ўз ўринларини топиб, жонажон Ватанимизнинг гуллаб-яшнашига муносиб ҳиссаларини қўшишади. Ва шунда уларнинг ҳаётларида энг ҳаяжонли дақиқалар бўлган ана шу тадбирни тўлқинланиб эслашади.

Инсон ҳаётида энг муҳим воқеа бу – унга қилинган юксак эътибор ҳамда билдирилган ишончдир. Бугун ёшларга Президентимиз Ислом Каримовнинг шахсан кўрсатаётган ғамхўрлиги яқин келажакда ўзининг ажойиб самараларини беради. Бу, шубҳасиз, Ватан ва халқ бахти йўлидаги фидокорликда ўз аксини топади.

Шундай қувончли кунларда «Маърифат» газетасининг 6 январ сонида эълон қилинган «Акс садо» кўрсатуви иштирокчиларидан бир гуруҳининг дил сўзларини ўқиб, тенгқурларимнинг юрак амридан ғоятда таъсирландим. Уларнинг Президентимизга йўллаган Мурожаатида республикамиздаги барча ўқувчи-ёшлар тилак ва истаклари ўз ифодасини топган.

Юртбошимиз «Менинг энг катта ишончим ва умидим ёшлардан», дер экан, биз ана шу юксак ишонч ва умидга муносиб бўлиш учун куч-ғайратимизни аямаслигимиз керак. Ҳар биримиз таълим олаётган даргоҳимизда ўз ишимизни пухта бажарсак — билимимизни бойитсак, тафаккуримизни кенгайтирсак орзу қилинаётган буюк ўзгаришларга эришишимиз тайин бўлади.

Шу муносабат билан мен лицейимизда яқинда амалга оширилган бир тадбир ҳақида хабар қилишни лозим топдим.

(Давоми 2-бетда)

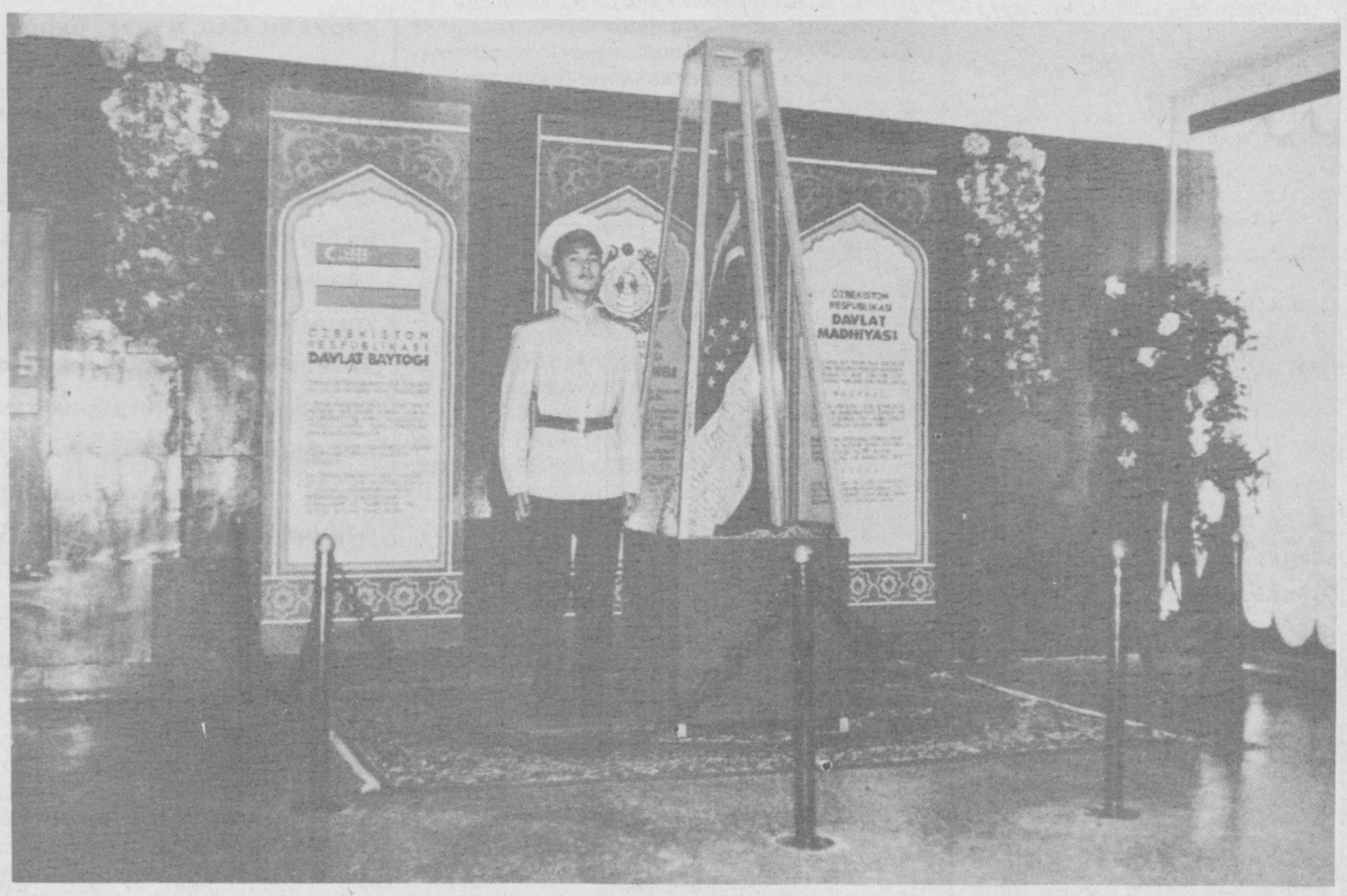

14 январь – Ватан ҳимоячилари куни

АЛП БЎЛ, ЎҒЛИМ

Ота-она, эл-юртига содиқ ўғлон,
Жасурликда Қалмоқ элин қилган ҳайрон,
Минг йилдирки, ботирлиги элда достон,
Алпомишдек ор-номусли, алп бўл, ўғлим.

Яхши ният кишиларга ҳамроҳ юрган,
Чин дўст бўлиб, Ойбарчинга совчи бўлган,
Кам эмасдир Алпомишдан, кучга тўлган,
Қоражондек ҳимматли бўл, мард бўл, ўғлим

Рустам, Равшан, Алпомишлар ўсган юртинг,
Истиқболи порлоқлиги сенинг бахтинг,
Аждодларга муносиб бўл, бўлсин аҳдинг,
Қайқубоддек жўмард, сахийқалб бўл, ўғлим

Моҳира ШАКАРОВА

«Ҳар бир фуқаро Ватан ҳимоячисидир» деб номланган махсус саҳифа билан газетамизнинг 3-бетида танишасиз.

JUMLADA JAHON

• Ўзбекистон Республикасининг «Инвестиция фаолияти тўғрисида»ги Қонуни эълон қилинди.

• Республика Вазирлар Маҳкамасида 1999 йилда маҳсулот етказиб бериш ва моддий-техника ресурслари билан таъминлаш учун шартномалар тузилишининг боришига бағишланган мажлис бўлди.

• Тошкентда спорт журналистикасининг долзарб муаммоларига бағишланган кенгаш бўлиб ўтди.

• Ўзбекистон Республикаси Марказий банки 1999 йил 12 январдан бошлаб ҳисоб ва божхона тўловлари учун 1 АҚШ долларини 110,74 сўм қийматида белгилади.

• Қозоғистон тарихида биринчи марта мамлакат президентлигига муқобиллик асосида ўтказилган сайловда амалдаги Президент Нурсултон Назарбоев 81,7 фоиз овоз тўплаб, етти йил муддатга мамлакат Президенти этиб сайланди.

• Қўшма Штатлар ҳукумати Ироққа қилинган ҳужумидан олдин халқаро инспекторлардан жосус сифатида фойдаланганликлари ҳақида матбуотда берилган хабарни шарҳлашдан бош тортди.

• Қобул университетининг толибонлар гуруҳига мансуб маъмурияти талабалар бундан буён соқол қўйиши ва сабоқларга турбон (салла) ўраб келиши ҳақида кўрсатма берди.

• Туркия Президенти С. Дэмирель Демократик сўл партия етакчиси Бюлент Эжевитга яна янги ҳукумат тузишни топширди.

Jarayon

МИЛЛИЙ ДАСТУР МАВЗУИДА

Таълим-тарбия, кадрлар тайёрлаш бугун энг муҳим вазифалардан бири бўлиб турибди. «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури» қабул қилингандан сўнг бир талай ибратли ишлар амалга оширилди.

Куни кеча Мирзо Улуғбек номидаги Тошкент Давлат университетида «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури ва университет таълимининг истиқболлари» номли илмий-амалий конференция бўлиб ўтди. Республика миқёсида бўлиб ўтган бу анжуманда университетлардаги таълим тизими, ижтимоий-гуманитар факультетлардаги салбий ҳолатлар, аспирантлар ўқиши, илмий изланишлари қай даражадалиги айтиб ўтилди.

Шунингдек, йиғилишда ёшларни ватанпарварлик руҳида тарбиялаш ва давлатимиз олиб бораётган сиёсатни халқ онгига сингдиришда қўл келадиган илмий асарларни кўпроқ яратиш, ҳамда Фанлар академияси билан олий ўқув юртлари ўртасида ҳамкорликни кучайтириш лозимлиги алоҳида таъкидлаб ўтилди.

Анжуманда Президентнинг Давлат маслаҳатчиси Т.Рисқиев иштирок этди.

Шарифа МАДРАҲИМОВА

E`tibor

ҲОКИМ ҚАНДАЙ БЎЛСА...

Директор қандай бўлса, мактаб ҳам шундай бўлади, деган фикр бор. Биз қиссадан ҳисса сифатида, ҳоким қандай бўлса, у элбошилик қилаётган шаҳар ёки туман ҳам шундай бўлар экан, деган хулосага келдик. Мазкур фикрнинг нечоғли тўғрилигини Фарғона вилоятининг Данғара тумани ҳокими Абдураҳим Норқўзиев олиб бораётган ишлар мисолида ҳам кўриш мумкин.

Ушбу лавозимга тайинланганидан буён орадан бир йил ўтди. Мактабларда фаолликни оширишга, туман спортини ривожлантиришга, ўқувчиларни спорт майдонларига жалб қилишга эътибор кучайтирилди.

Ҳоким туман молия ва халқ таълими бўлими раҳбарлари билан маслаҳатлашиб, дастлаб замонавий бинога эга бўлган 20 та мактабда мослаштирилган теннис кортларини қуриш ташаббуси билан чиқди. Бу иш аввало 5-мактаб ҳудудида амалга оширилди. Зеро, мазкур ўқув даргоҳи болалари ўртасида спортга мойиллик анча кучли. Шу боис, бу ерда иккита еттинчи синф ҳам футболга ихтисослаштириляпти.

Ҳокимлик дастлаб ракетка, тўр ва теннис тўпларини сотиб олиш харажатларига 114 минг сўм пул ажратди. Навбатдаги қурилажак майдон учун ер танлаш, уни мослаштириш ва текислаш, атрофини ўраш эса мактаблар зиммасига юклатилди. Бу — ҳашар йўли, жисмоний тарбия муаллимларининг бевосита бошчилигида, юқори синф ўқувчиларининг қўл кучи билан амалга ошириладиган бўлди.

Абдураҳим ака ишнинг бориши жараёнида натижаларни енгил режада сарҳисоб қилиб кўриш учун таълим мутасаддиларини яна бир марта ҳузурига чорлади.Уларни обдон тинглади.

(Давоми 2-бетда)

Ўқитувчи ён дафтарига

МУТАХАССИСЛАР ҚИЗИҚИШМОҚДА

Наманган вилояти Тўрақўрғон туманининг Шоҳидон қишлоғида истиқомат қилувчи Абдумажид Муҳиддинов томорқасида ишлаётиб, икки бошли илонга дуч келди. Узунулиги 30 сантиметр атрофида бўлган икки бошли бу митти махлуқ айни пайтда қишки уйқуда эди. Мутахассислар илоннинг иккита бош билан туғилиши сабабларини ўрганишмоқда.

ОЛИМЛАР ЧЕКИШГА ҚАРШИ

Австралиялик олимлар чекишга қарши кураш имкониятларини кенгайтириб, ичга тортилаётган никотин микдорини камайтирадиган, шакл ва ўлчам жиҳатидан сигаретага тенг бўлган ингалятор яратдилар. Кашандаларнинг чекиш хуморини сусайтириб, охир-оқибатда бу одатдан қутулишларига ёрдам берувчи мазкур кашфиётни мамлакатда кенг тарқатиш учун ҳаракат қилинмоқда.

ДЕҲҚОНЧИЛИК БИР ЙИЛДА...

Лондонда, Гиннеснинг рекордлар китобига ўз ютуқларини киритиш ниятида тўпланган, жаҳоннинг турли бурчакларидан ташриф буюрган 244 киши орасида Тенниси штатидан келган 59 ёшли деҳқон Энн Николс ҳам бор эди. Энн Николс бу ерда ўзи етиштирган оғирлиги 88,1 килограммли ажойиб ошқовоқни намойиш қилди.

ЎЗИГА ХОС УЮШМА

Бугунги кунда дунё бўйича энг кўп тарқалган фамилия Ле бўлиб, бундай фамилияли кишилар 100 миллионни ташкил этади ва уларнинг аксари Хитойда яшашади. Қизиғи, улар бу фамилияни сақлаб қолиш учун «Ле-Лер уюшмаси»ни тузишган, уюшманинг айни пайтдаги раҳбари Стиван Ледир.

КЎЗГУДА ХОРАЗМ ВИЛОЯТИ 2-бет

ТИКЛАНГАН ҲАҚИҚАТ 4-бет

ЖИНОЯТНИНГ ИЛДИЗИ ҚАЕРДА? 4-бет

Seminar-kengash

МАСЪУЛЛИК ЮКИ

Абдулла Авлоний номидаги Халқ таълими ходимлари малакасини ошириш Марказий институтида Республика Президенти Ислом Каримовнинг 1998 йил 23 декабрда Вазирлар Маҳкамасида бўлиб ўтган йиғилишда сўзлаган нутқи муҳокамасига бағишланган анжуман бўлиб ўтди. Унда вилоятлар халқ таълими бошқармалари бошлиқларининг биринчи ўринбосарлари, туман халқ таълими мутасаддилари, тегишли ўқув муассасалари раҳбарлари иштирок этишди. Республика халқ таълими вазири Ж. Йўлдошев «Халқ таълимида ислоҳотлар бориши ва бунда таълимнинг маҳаллий бошқарув органлари масъулияти» мавзуида чиқиш қилди.

— Президентимиз Вазирлар Маҳкамасида сўзлаган нутқларида бугунги ислоҳотларда раҳбар масъулияти тўғрисида сўзладилар, — деди вазир. – Шундан келиб чиқиб, мен уч жиҳат ҳақида тўхталмоқчиман. Энг аввало, кадрларимиз ҳозирги ислоҳотлар учун тайёрми? Афсуски, ундай эмас. Аттестация натижасида 500 дан ортиқ турли-туман раҳбарлардан воз кечдик. Чунки, улар бир ерда депсиниб қолишган. Ҳаётнинг бугунги маромидан бехабар. Таълим мутасаддилари, умуман ўқитувчилар янгиликка чанқоқ бўлсин.

Шу ўринда мен иккинчи бир жиҳат – муаллим мутолааси хусусида тўхталмоқчиман, — деди Ж. Йўлдошев. — Ўқитувчи учун «методика кунлари» нима учун берилади? Дам олиши учун эмас! Балки, бугунги кунда таълимда бўлаётган янгиликлардан хабардор бўлсин, ўргансин , мутолаа қилсин учун. Бунга жиддий эътибор қаратиш керак.

Халқ таълими вазирининг таъкидлашича, ҳозирда мактабларда 5,5 минг ўрта маълумотли муаллимлар дарс беряпти. Бошланғич таълим ўқитувчиларининг 45 фоизи олий маълумотга эга эмас. Улар ўрнини тезорада шу соҳа мутахассислари билан таъмин этиш керак. Чунки ислоҳотларнинг шиддатли маромига уларнинг савияси дош беролмайди. Ҳар бир мактаб ўзининг бўлажак мутахассиси ҳақида ўзи ўйлаши керак. Ёш муаллимларни тайёрлаш, уларга ёрдам бериш, дардини эшитиш – мутахассислар пойдевори учун замин бўлиб хизмат қилади. «Энг асосий вазифа, — деди вазир, — бозор иқтисодиётида кечаётган воқеликни мактабга олиб киришдир».

Семинарда халқ таълими вазирлиги мактаблар бошқармаси бошлиғининг ўринбосари Ш. Пўлатов «Умумий ўрта таълим дастурларини синаш ишларининг якуни ва вазифалари» хусусида сўз юритди. Унинг айтишича, барча ўқув фанлари бўйича синов дастурларининг I ва II чоракларга мўлжалланган мавзулари ўзлаштирилган. Синов дастурларини ўзлаштириш даражаси 100 балли рейтингда ўқув фанлари бўйича ўртача 78 бални ташкил этди. Бу амалдаги дастурлар бўйича ўқитилгандан 7 балл юқори.

Касби туманидаги 2-мактаб (биология), Бухоро шаҳридаги 9-мактаб (она тили), Андижон шаҳридаги 27-мактаб (давлат ва ҳуқуқ асослари), Урганч шаҳридаги 16-мактаб (математика), Ургут туманидаги 34-мактаб (физика)лар ўзагида ташкил этилган тажриба-синов майдонларини намуна сифатида кўрсатиш мумкин.

Ш. Пўлатов мавжуд муаммолар ҳақида тўхталар экан, ҳозирги пайтда мактабларга олий ўқув юртлари битирувчиларидан 7-7,5 минг мутахассис ишга жойлашаётганини, бу эҳтиёжнинг 25%инигина ташкил этишини таъкидлади. 4-5-синф ўзбек гуруҳлари ўқувчиларининг лотин ёзувига асосланган янги ўзбек алифбосидаги дарсликларига бўлган эҳтиёжи 16 номда 7,7 млн. нусхани ташкил этгани ҳолда, жорий йилнинг 30 октябридаги маълумотларга кўра уларнинг 3 млн. 200 нусхаси сотилган.

Вазирликнинг «Маънавият ва қўшимча таълим» бошқармаси бошлиғи М. Шафиев «Халқ таълимидаги ислоҳотлар ва мактабдан ташқари таълим муассасаларининг муаммолари ва ечимлари» борасида сўзлади.

Семинар ишида Ўзбекистон Республикаси Президенти Девони етакчи консультанти F. Шоумаров иштирок этди.

Асқар ШОКИР

ЮКСАК ИШОНЧГА МУНОСИБ БЎЛАЙЛИК

(Боши 1-бетда)

Бухоро туманидаги иқтидорли болалар лицейида «Фидойилар» клуби ташкил этилди. Клубнинг раҳбари этиб маънавият ва маърифат ишлари бўйича директор ўринбосари, ўз касбининг фидойиси, олий тоифали ўқитувчи М. Носирова сайланди. Клубга 160 нафар ўқувчи ўз хоҳиши билан аъзо бўлиб кирди. Клубда етти йўналиш бўйича шўъбалар ташкил қилинган. Бу шўъбалар «Адолат», «Сиёсат», «Муҳит», «Саломатлик», «Иқтисод», «Тафаккур», «Маънавият» деб номланди. Клубнинг Низомини тарих фани ўқитувчиси У. Ҳайдаров ишлаб чиқди. «Ватанга муҳаббат, Истиқлолга садоқат, миллий меросга ҳурмат!» — клубнинг шиори. Шунингдек, «Фидойилар» клубининг иш режаси тузилди.

Клуб шўъбаларида баҳс мунозаралар уюштирилади, учрашув, саёҳат, илмий ишлар бўйича тадбирлар ташкил қилинади. Аъзолар илмий ишлар билан машғул бўлиш жараёнида мустақил фикрлаш, ўз дунёқарашига эга бўлиш малакасига ҳам кўника борадилар. Асосий мақсад ҳам уларда ҳар томонлама тарбияланган баркамол шахсни вояга етказишдир.

Диловар ШЕРОВА,
«Фидойилар» клуби фаоли

ҲОКИМ ҚАНДАЙ БЎЛСА...

(Боши 1-бетда)

Шу ерда яна бир фикр чиқиб қолди. Ўйлаб кўришса, Данғара марказида алоҳида теннис корти бор, болаларнинг спорт билан шуғулланишлари учун бошқа иншоотлар, имкониятлар етарли. Марказдан олисда, ҳатто 30 километр узоқликда жойлашган мактаб ўқувчилари шунча масофага ҳар куни қатнамайдилар-ку. Қишлоқ болаларининг бошқа ерликлардан қаери кам! Туман бўйича эса тўртта ҳудудга бўлинган жами 41 та мактаб бор. Уларнинг ҳаммасида мослаштирилган теннис кортини қуриб, атрофини имкон қадар, ҳашар йўли билан ўралса қандай бўларкин? Бу иш кўп маблағ ҳам, катта меҳнат ҳам талаб қилмайди. Фикр барчага маъқул тушди.

Биламизки, республика Вазирлар Маҳкамаси 1998 йил 17 январда «Ўзбекистонда футболни ривожлантиришнинг чора-тадбирлари тўғрисида» махсус қарор қабул қилган эди. Мазкур қарордан келиб чиқадиган долзарб вазифаларни бажариш, истеъдодли футболчиларни танлаш ва тарбиялаш мақсадида данғараликлар яқинда туман футбол мактабини ҳам очишмоқчи. Бу тўғрида ҳокимликнинг фармойиши чиқарилди.

Спорт соҳасида йил фаслларига қараб турли хил тадбирлар ўтказиш анъанага айланиб бораяпти. Ўқитувчилар ўртасида ҳам шахмат-шашка, футбол, волейбол, қўл тўпи бўйича спартакиада ҳар йили ташкил этилади. Яқинда эса 32-мактабнинг спортчи ўқувчилар жамоаси Самарқанд шаҳрида республика биринчилиги учун олиб борилган спартакиада беллашувларида муваффақиятли қатнашдилар.

Мисол учун, 18-мактабнинг 9-синф ўқувчиси Ҳаётхон Муллаева шу йил май ойида республика спорт мактаблари ўқувчилари ўртасида енгил атлетика бўйича мусобақаларда мутлақ ғолибликни қўлга киритди. Бу сафар ўқувчи қизалоқ яқин масофага югуришда ҳаммани ҳайратда қолдириб, тўртинчи марта республика чемпиони бўлди. Ҳаётхон яқинда ҳатто жаҳон терма жамоасига қабул қилинди. 9-синф ўқувчиси Сардор Набиев ҳам енгил атлетика бўйича юксак натижаларга эришиб, республика терма жамоасига киритилди.

Аваз ҲАЙДАРОВ,
ўз мухбиримиз

Халқ таълими вазирлигида «Ўзбек тили — Доимий анжумани»нинг V йиғилишини ўтказиш бўйича ишчи гуруҳнинг биринчи мажлисида шу саволга жавоб изланди. Тўғри-да, ўтказмоқчи бўлаётган тадбиримиздан нафақат бевосита иштирокчилар, балки бутун бир таълим тизими наф кўрмаса бундан не фойда.

— Бу каби муҳим йиғинларга тайёргарликни энг қуйи босқич — мактаблардан бошламоқ зарур – деди халқ таълими вазири, ишчи гуруҳ раиси Жўра Йўлдошев, — Токи бу жараёнда иштирокчилар сони кўпайсин. Негаки, галдаги анжуман кун тартибидаги масала — «Нутқ маданиятини шакллантириш» ҳар бир она тили фани ўқитувчиси зиммасидаги долзарб вазифалардан бири. Зеро, ўқувчи қанчалик нуктадон бўлса, шунчалик ўз фикрини теран ва тушунарли ифода этади.

АНЖУМАН МАҚСАДИ НИМА?

Шунингдек, йиғилишда бу ишга совуққонлик билан қараётган жойлар ҳам тилга олинди. Ўтган йилнинг август ойида хабардор қилинган бўлса-да, Тошкент, Андижон ва Сурхондарё вилоятларидан ҳали-ҳануз танланган маърузалар етиб келмаган. Бу ҳол маълум даражада шу ҳудудларда мазкур масалага хайрихоҳликнинг нечоғли эканлигини ҳам англатади. Ишчи гуруҳ аъзолари амалдаги йилнинг апрель ойида Бухоро шаҳрида бўлиб ўтадиган навбатдаги анжуманни ўтказиш, унинг самарали ўтиши ва она тили фанини ўқитиш таъсирини кучайтириш билан боғлиқ кўпгина таклиф ва мулоҳазаларини билдиришди.

МУХБИРИМИЗ

ҚУШ УЯСИДА КЎРГАНИНИ ҚИЛАДИ

Кун бўйи ишхона ва жамоат жойларида бўласиз. Кўчада ҳаёт қайнайди. Одамларнинг турфа хил ҳаракатлари, муомала-муносабатлари, юриш-туришларига кўзингиз тушади, гувоҳи бўласиз. Ҳатто иштирокчисига айланасиз. Бири маъқулу бошқаси йўқ.

Ўтган йили декабрда мактабимизда туман олимпиадаси бўлиб ўтди. Иштирокчилар кеттач, фаррошлар писта пўчоқ, қоғоз парчалари, мева, сигарет қолдиқларини икки кун тозалашди.

Қишлоғимиз четидан катта ариқ ўтган. Пахта ва одамларнинг экинлари шу сувдан ичади. Истеъмол қилувчилар ҳам бор. Ўтган ёзда йўлим шу томонга тушиб қолди. Ариқ тўла сув. Лекин уни сув деб бўлмайди. Рангги хира, бўтана. Нималар йўқ дейсиз? Сабабини пахта суғориб юрган сувчидан сўрадим. Ариқ юқорисидаги яшаёттан фермер ва хонадонлар молининг тагини тозалаб, ҳар хил чиқиндиларини шу ариққа оқизиб юборар экан. Ифлос сув, ювиндиларини кўча ариғига тўкувчиларни ёки қувурлар ўтказиб, ариқчалар ясаб кўчага оёқ тагига тушириб қўйганларни қандай аташ мумкин?

Мактабимиз олдидан серқатнов йўл ўтган. Шундай инсофсиз одамлар, касб-ҳунар, савдо дўконлари, емакхона эгалари борки, чиқиндиларини ана шу катта йўл ёқасига, машиналар ғилдираги тагига ташлаб кетишади. Сўзанага тушган ямоқдай атрофни «безаб» ётади. Чанг бўлиб осмонга кўтарилади, бадбўй ҳид таратади. Соф ҳавони булғайди. Ана шу хонадонларда ўсган болалар кимдан ўрнак олади? Келажакда катталар ишини давом эттирмайди деб бўлмайди. «Қуш уясида кўрганини қилади», — деган гап ҳам бор-ку!

Шамидулла ОТАҚУЛОВ,
Халқ таълими аълочиси

Паркент туманидаги 27-мактабда шундай ўқитувчилар ишлашадики, хоҳ у бошланғич синфда бўлсин, хоҳ катта синфларда бўлсин ҳар бир ўқувчининг чуқур билим олишлари учун меҳнатларини аямайди. Сиз суратларда кўриб турган бошланғич синф ўқитувчиси Маҳсума Мажлимова ва мактабда 23 йилдан буён ёшларга физика сирларини ўргатаётган Акмал Йўлдошевлар ҳам ўшалар сирасига киради.

Р. АЛЬБЕКОВ олган суратлар.

DTM tahlili

КЎЗГУДА ХОРАЗМ ВИЛОЯТИ

Газетанинг бугунги сонида Хоразм вилояти туман ва шаҳарларидан келган абитуриентларнинг тест синовларидаги жавобларининг барча фанлар бўйича самарадорлик кўрсаткичлари берилган.

Хоразм вилоятидан Республика олий ўқув юртларининг кундузги бўлимида тестларда қатнашган абитуриентларнинг жавоблар самарадорлигини Республиканинг ўртача кўрсаткичлари билан таққослаш натижалари қуйидагича:

Фанлар	Республика бўйича ўртача кўрсаткич	Вилоят кўрсаткичи	Ўрни
Она тили ва адабиёти	40,87	42,27	3
Математика	36,13	46,26	3
География	41,95	46,77	2
Тарих	50,81	50,31	6
Кимё	38,26	46,76	2
Биология	46,80	58,76	2
Физика	32,06	35,10	4
Инглиз тили	41,44	46,43	4
Немис тили	27,16	28,38	8
Француз тили	30,48	32,42	6
Давлат ва ҳуқуқ асослари	60,12	54,02	12

Юқоридаги жадвалдан «Давлат ва ҳуқуқ асослари» фанидан ташқари барча фанлардан эришилган самарадорлик Республиканинг ўртача самарадорлик кўрсаткичларидан бир мунча юқори эканлигини кўриш мумкин.

Вилоятнинг шаҳар ва туманларидан тестларда қатнашган абитуриентларнинг самарадорлик кўрсаткичлари таҳлилига назар солсак, она тили ва адабиёти фани бўйича Янгиариқ, Боғот туманлари; математика фани бўйича Дружба шаҳри, Янгиариқ тумани; физика фани бўйича Урганч шаҳри, Янгиариқ тумани; биология фани бўйича Янгиариқ, Боғот туманлари; кимё, тарих, география фанлари бўйича Янгиариқ тумани; чет тиллари бўйича Дружба шаҳри, Хонқа, Гурлан туманлари бирмунча юқори кўрсаткичларга эришганликларини, айниқса Янгиариқ туманидан қатнашган абитуриентлар самарадорлиги бошқа туман ва шаҳарлардан қатнашган абитуриентлар самарадорликларидан юқори эканлигини кўриш мумкин.

Хоразм вилоят халқ таълими бошқармаси, туман, шаҳар халқ таълими бўлимлари, малака ошириш институти ва услубиёт хоналарининг мутахассислари жадвалда келтирилган статистик таҳлилни чуқур ўрганиб, хато ва камчиликларни бартараф этиш чораларини кўрадилар, деб умид қиламиз.

Хоразм вилояти абитуриентларининг фанлар бўйича 1998 йил тест синовлари кўрсаткичлари
Ўрта махсус ўқув юртлари

№	Туман, шаҳар номи	Ўзбек тили ва ад. Абит. сони	Ўзбек тили ва ад. Самарадорлик %	Математика Абит. сони	Математика Самарадорлик %	Физика Абит. сони	Физика Самарадорлик %	Биология Абит. сони	Биология Самарадорлик %	Кимё Абит. сони	Кимё Самарадорлик %	Тарих Абит. сони	Тарих Самарадорлик %
1	Урганч тумани	411	35,85	264	24,45	0	0,00	116	40,57	11	25,25	19	32,02
2	Хива тумани	551	35,82	261	24,06	0	0,00	276	40,00	5	32,22	9	45,99
3	Хазорасп тумани	219	36,81	121	26,88	0	0,00	77	35,75	9	20,68	13	50,85
4	Гурлан тумани	543	43,01	158	27,36	0	0,00	346	43,83	7	25,79	32	56,25
5	Хонқа тумани	454	37,07	266	26,56	0	0,00	139	42,65	18	31,02	30	44,17
6	Шовот тумани	639	39,95	288	30,16	0	0,00	326	44,73	7	33,73	17	45,75
7	Янгибозор тумани	329	41,86	162	26,20	0	0,00	141	46,99	7	29,37	18	50,31
8	Қўшкўпир тумани	499	41,39	273	26,62	0	0,00	185	38,81	17	31,37	21	57,67
9	Боғот тумани	458	42,27	204	26,97	0	0,00	227	43,80	8	35,42	19	59,06
10	Янгиариқ тумани	406	43,82	210	29,72	0	0,00	167	45,92	5	31,67	23	48,43
11	Урганч шаҳри	591	33,78	495	25,90	0	0,00	72	37,00	3	24,07	20	26,25
12	Хива шаҳри	224	34,91	114	25,56	0	0,00	103	35,95	0	0,00	5	25,00
13	Дружба шаҳри	107	32,89	59	27,64	0	0,00	43	32,36	0	0,00	0	0,00

Хоразм вилояти абитуриентларининг фанлар бўйича 1998 йил тест синовлари кўрсаткичлари
Олий ўқув юртларининг кундузги бўлимлари

№	Туман, шаҳар номи	Ўзбек тили ва ад. Абит. сони	Ўзбек тили ва ад. Самарадорлик %	Математика Абит. сони	Математика Самарадорлик %	Физика Абит. сони	Физика Самарадорлик %	Биология Абит. сони	Биология Самарадорлик %	Кимё Абит. сони	Кимё Самарадорлик %	Тарих Абит. сони	Тарих Самарадорлик %	География Абит. сони	География Самарадорлик %	Инглиз тили Абит. сони	Инглиз тили Самарадорлик %	Немис тили Абит. сони	Немис тили Самарадорлик %	Француз тили Абит. сони	Француз тили Самарадорлик %
1	Урганч тумани	359	42,68	140	42,90	50	37,56	123	57,84	135	46,83	108	49,38	5	61,11	100	41,81	21	22,75	16	25,35
2	Хива тумани	194	38,39	73	46,99	32	40,54	66	57,32	68	43,63	55	50,10	0	0,00	40	39,31	37	28,53	3	23,15
3	Хазорасп тумани	151	34,73	81	47,05	51	38,40	36	56,10	38	45,03	35	45,79	0	0,00	34	41,34	8	23,96	10	33,33
4	Гурлан тумани	324	40,90	147	44,86	69	32,09	93	55,70	100	40,42	102	46,08	3	48,15	87	41,57	11	24,49	24	41,55
5	Хонқа тумани	458	39,80	194	45,29	88	34,50	125	60,38	131	49,19	164	45,68	6	41,67	109	54,36	36	30,32	47	31,26
6	Шовот тумани	580	40,78	268	46,30	143	32,79	161	61,92	153	51,27	171	47,50	10	43,89	86	40,86	5	21,67	125	35,42
7	Янгибозор тумани	325	42,10	118	43,67	59	30,98	93	54,24	96	41,44	123	45,71	7	40,87	45	46,05	36	31,48	59	34,23
8	Қўшкўпир тумани	413	43,54	136	45,57	74	33,82	120	59,63	117	48,72	170	53,17	2	52,78	90	41,05	33	30,22	68	27,70
9	Боғот тумани	413	46,42	156	48,79	52	35,90	135	62,43	143	47,36	148	55,93	3	44,44	106	45,86	37	23,20	37	29,35
10	Янгиариқ тумани	318	53,07	107	49,71	41	38,48	92	65,94	99	53,06	133	63,81	7	52,78	122	49,66	12	18,52	14	32,14
11	Урганч шаҳри	484	41,70	219	47,43	65	39,79	96	52,49	104	43,78	174	48,60	2	36,11	202	50,88	47	32,80	7	26,19
12	Хива шаҳри	84	36,04	33	41,41	16	33,51	26	55,13	26	45,09	25	49,33	0	0,00	23	44,20	12	38,43	0	0,00
13	Дружба шаҳри	64	42,80	33	57,15	11	34,60	16	49,65	17	41,99	15	57,41	2	48,61	24	53,36	5	28,89	4	37,50
14	Гурлан шаҳри	2	40,28	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
15	Хонқа шаҳри	2	37,50	2	52,78	0	0,00	0	0,00	-0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
16	Янгибозор шаҳри	6	29,17	2	19,44	0	0,00	2	25,00	0	0,00	2	20,83	0	0,00	0	0,00	2	16,67	0	0,00
17	Қўшкўпир шаҳри	3	47,22	3	39,81	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
18	Боғот шаҳри	2	19,44	2	34,72	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Хоразм вилояти абитуриентларининг фанлар бўйича 1998 йил тест синовлари кўрсаткичлари
Олий ўқув юртларининг сиртқи бўлимлари

№	Туман, шаҳар номи	Ўзбек тили ва ад. Абит. сони	Ўзбек тили ва ад. Самарадорлик %	Математика Абит. сони	Математика Самарадорлик %	Физика Абит. сони	Физика Самарадорлик %	Биология Абит. сони	Биология Самарадорлик %	Кимё Абит. сони	Кимё Самарадорлик %	Тарих Абит. сони	Тарих Самарадорлик %	География Абит. сони	География Самарадорлик %	Инглиз тили Абит. сони	Инглиз тили Самарадорлик %	Немис тили Абит. сони	Немис тили Самарадорлик %	Француз тили Абит. сони	Француз тили Самарадорлик %
1	Урганч тумани	77	37,30	42	41,34	14	27,78	32	38,63	14	29,37	12	42,36	0	0,00	25	52,89	5	21,11	1	16,67
2	Хива тумани	31	47,94	17	49,18	4	37,50	9	52,78	1	33,33	9	58,64	0	0,00	11	37,88	6	16,67	1	25,00
3	Хазорасп тумани	27	42,80	16	43,23	8	45,83	7	43,25	1	36,11	10	56,11	0	0,00	8	33,33	0	0,00	3	18,52
4	Гурлан тумани	30	34,63	16	34,90	9	21,91	12	44,44	4	31,25	5	50,56	0	0,00	8	35,76	0	0,00	1	27,78
5	Хонқа тумани	70	39,48	30	42,96	17	27,61	36	49,31	15	27,96	23	40,82	1	61,11	10	40,56	3	23,15	3	37,96
6	Шовот тумани	82	42,17	35	39,92	13	33,12	43	44,83	27	30,14	17	40,69	0	0,00	13	35,04	1	11,11	11	34,34
7	Янгибозор тумани	59	39,97	22	31,44	12	29,40	30	36,11	13	30,34	20	36,67	0	0,00	5	27,22	9	21,60	3	16,67
8	Қўшкўпир тумани	62	38,58	23	36,96	8	24,31	34	44,20	10	33,06	15	37,78	1	33,33	8	33,68	1	25,00	9	34,57
9	Боғот тумани	56	45,98	29	55,46	12	41,67	24	54,05	12	36,57	6	50,93	0	0,00	11	48,23	5	24,44	3	25,93
10	Янгиариқ тумани	57	48,49	23	59,54	6	53,70	30	49,26	16	35,59	12	53,24	0	0,00	19	45,76	1	33,33	1	13,89
11	Урганч шаҳри	135	36,73	82	35,43	22	22,85	46	35,02	14	34,52	18	50,46	0	0,00	44	42,74	18	31,48	0	0,00
12	Хива шаҳри	37	38,96	21	41,53	9	38,58	14	45,24	2	61,11	11	45,71	0	0,00	10	51,39	3	21,30	0	0,00
13	Дружба шаҳри	11	34,85	8	30,56	0	0,00	0	0,00	0	0,00	2	76,39	0	0,00	8	19,79	2	22,22	0	0,00
14	Хонқа шаҳри	3	50,00	2	33,33	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00

ШОГИРДЛАРИМ — ҚУВОНЧЛАРИМ

Mukofot sohiblari

Ҳар куни ва ҳар қадамда ўз шогирдларидан, қолаверса, атрофидаги одамлардан қуёшли меҳрини дариғ тутмайдиган, бор билимини ва тажрибасини ўзгалардан аямайдиган устозлар ҳақида ёзиш анча мушкул масала экан. Мана шу сатрларни қоғозга тушириш асносида негадир бутун вужудимни сим-сим ҳаяжон ўз забтига олгандай бўлаверди. Жумлаларим бир-бирига қовушмаётгандай, сатрлар силсиласи, таъбир жоиз бўлса, худди ўйинқароқ болажонлар каби менга, тўғрироғи, қаламимга изн бермаётгандек. Устозим Наима опа Турсунхўжаева фаолиятига бу чизгилар камлик қилаётгандек туюлаверди. Аслида у киши болалигидаёқ маънавият дунёсига ошуфта ўсди. 1959 йили Тошкент Давлат университетини муваффақиятли тамомлаб, Тошкент вилоятининг Ўрта Чирчиқ туманида ўқитувчиликнинг остонасига қадам қўйди. Фаолиятининг дастлабки чоғлариданоқ эл назарига туша бошлади. Туман миқёсида обрў-эътибори ошди.

Наима опалар оилавий шароит тақозосига кўра, 1962 йили Қибрай туманига кўчиб келишди. Туманнинг 5 ва 25-мактабларида яна ўқувчиларга сабоқ беришни давом эттирди. Мана у қарийб 40 йилдирки, бир даргоҳда — Амир Темур номли 25- лицей-мактабда болажонларга она тили ва адабиёти фанидан сабоқ бериб келаяпти. Ҳар бир дарс ўтиш жараёнида унинг мураббийлик иқтидори мана, мен деб бўй кўрсатиб туради... Қувонарлиси, Наима опанинг шогирдлари кўплаб нуфузли жамоаларда муваффақиятли иш юритиб келишмоқда.«Шогирдларим - қувончларим!», дейди фахр ила устоз.

Дарвоқе, устозимиз Наима Турсунхўжаева оиласи хусусида. У кексалик гаштини сураётган қурувчи-нурчи умр йўлдоши билан 3 нафар фарзандини комил инсонлар этиб тарбиялашди. Ўғиллари Абдураҳмон ва Авазбек Шоисломовлар айни чоғда юрт ва эл хизматида. Қизлари Гулнозахон Тошкент Давлат аграр университетида муҳандис. Шогирдлари хусусида ҳам кўп ва хўп фикр билдириш мумкин. Илло, уларнинг рўйхати узун. Устозимиз Наима опа Турсунхўжаева учун муқаддас даргоҳ ҳисобланган ва айни вақтда ўзи ишлаётган Амир Темур номли 25- лицей-мактабнинг раҳбари, устозимиз Шукур ака Ғаниев ҳам у кишининг шогирдларидан биридир.

Ҳа, айтмоқчи, беназир устоз Наима опа Турсунхўжаева ўтаётган 1998 йил - Оила йилини эндиликда бир умр миннатдорчилик туйғулари билан эслайди. Сабаби, шу йил 1-октябрь — Ўқитувчилар ва мураббийлар куни — умумхалқ байрами муносабати билан муҳтарам Президентимизнинг Фармонига кўра устозимиз Наима Турсунхўжаева «Эл-юрт ҳурмати» ордени билан тақдирланди. Хуллас, эл-юрт ҳурматига сазовор устозимизнинг юксак мукофотга сазовор бўлгани барчамизни чексиз қувонтирди.

Бахтимизга ҳамиша бор бўлинг, устоз!

Дилноза ҚАЮМОВА,
Қибрай туманидаги 25-лицей-мактабнинг 10-синф ўқувчиси

ҲАР БИР ФУҚАРО ВАТАН ҲИМОЯЧИСИДИР

Til bilgan - el biladi

ҲАРБИЙЛАРИМИЗ «КОММАНД ИНГЛИШ»НИ ЎРГАНИШМОҚДА

Мустақил мамлакатимиз Қуролли Кучларининг нуфузи халқаро майдонда ҳам тобора ошиб бормоқда. Буни НАТОнинг «Тинчлик йўлидаги ҳамкорлик» дастури доирасидаги тинчликни сақлашга қаратилган машқлардан ҳам кузатиш мумкин. Қуролли Кучларимиз эндигина шаклланиб, оёққа тураётган бўлса-да, бундай халқаро машқларда хорижий экспертларнинг назарига тушди. Жанговар шайлиги, жисмонан ва ақлан баркамоллиги билан посбонларимиз ҳатто ривожланган мамлакатлар ҳарбийларининг ҳавасини келтирди. Аммо биз бошқа бир масала борасида тўхталмоқчи эдик. Маълумки, халқаро доирадаги ҳамкорлик машқларида иштирокчилар кўпроқ инглиз тилида бир-бирлари билан мулоқотда бўлишади. Бизнинг ҳарбийларимиз эса бу хорижий тилни мукаммал билади, деб бўлмайди. Натижада ҳарбийларимиз ҳамкасбига, қуролдошига ўз тажрибаларидан сўзлаб беришга, унинг фикрларини ўрганишга қийналади. Буни бартараф этишнинг бирдан-бир йўли эса ҳарбий ўқув муассасаларимизда инглиз тили машғулотларининг сифатини ҳарбий терминологияга эътибор берган ҳолда ошириш.

Шу мақсадда республикамиздаги энг нуфузли ҳарбий ўқув юртларидан бири бўлган Тошкент умумқўшин командирлари олий билим юртида Қуролли Кучларимиз Академияси, ҳарбий билим юртлари тиллар кафедраси ўқитувчилари учун инглиз тилидан икки ҳафталик семинар бўлиб ўтди. Шуни қувонч билан таъкидлаш лозимки, мазкур семинар Марказий Осиёда илк бора ўтказилаётган эди. Тадбир Ўзбекистон ва Буюк Британия Мудофаа вазирликлари, Британия кенгашининг Тошкентдаги ваколатхонаси ҳамкорлигида ташкил этилди.

Семинарнинг очилиш қисмида дастлаб Британия кенгаши ахборот марказининг инглиз тили бўйича маслаҳатчиси Мартин Севёр нутқ сўзлаб, мақсад ва вазифалар билан иштирокчиларни таништирди.

— Мақсадимиз ўқитувчиларни янгича услубда ишлашга ўргатиш, янги нашр этилган инглизча дарслик ва қўлланмалар билан таъминлаб, тилни янада мукаммаллаштириш, - деди жумладан у.

Мазкур тадбирнинг якуний қисмига Буюк Британиянинг мамлакатимиздаги фавқулодда ва мухтор элчиси Барбара Ҳей хоним ташриф буюрди ва жумладан шундай сўзларни айтди:

— Мамлакатларимиз ўртасида ҳамкорлик алоқалари кенгаймоқда. Икки давлат Мудофаа вазирликлари ҳамкорлигида ташкил этилган мазкур семинар ҳам ўзаро манфаатларимизга хизмат қилади.

Шундан сўнг элчи иштирокчиларга инглиз тили бўйича дарсликлар тақдим этди.

Иштирокчилар икки ҳафталик семинар давомида ҳарбийлар учун мўлжалланган «Комманд инглиш» ва «Хидвей» каби янги дарсликларни ҳарбийларга ўргатиш услубларини инглиз тилининг етакчи мутахассиси Шилла Хенненси ёрдамида ўрганишди.

Семинар ниҳоясида анча илиқ гапларни эшитдик. Аммо мазкур семинардан иштирокчилар нималарни ўрганганлиги, улар тил ўргатиш борасидаги қандай янги услубларни ўзлаштирганлигини ўз оғизларидан эшитишга ҳаракат қилдик.

Қуролли кучлар Академиясининг инглиз тили ўқитувчиси М.Аҳмадхўжаев:

— Айтиш лозимки, ушбу семинар биз учун маълумотларга жуда бой бўлди. Тан олишимиз керакки, инглиз тили бўйича ҳарбий ўқув муассасаларимизда таълим бераётган ўқувчиларимизда муайян услуб шаклланганди. Семинар, аввало, шунга ёрдам берди. Тил миллатларни, халқларни бир-бирига боғловчи муҳим восита. Бир-бирини яхши тушунган халқлар ўртасида низо бўлмайди.

Тошкент умумқўшин командирлари олий билим юрти тиллар кафедраси мудири Ш.Абдураимова:

— Семинар инглиз тилини ҳарбийларимизга ўргатишда янги имкониятлар очишга шубҳам йўқ. Британия кенгаши ҳар бир ҳарбий ўқув муассасамизга муайян миқдорда янги дарсликлар берди. Семинарнинг ташкилий жиҳатларига ҳам бош-қош бўлишди. Марказий Осиёда айнан бизнинг мамлакатда илк бор бундай тадбирнинг ўтказилиши ҳам бизни чексиз қувонтирмоқда. Осойишталик, барқарорлик ҳукм сураётган юртимизда ҳарбийларимиз тинчлик сўзини ўнлаб, юзлаб тилларда айтиб юраверишсин.

Жиззах олий ҳарбий авиация билим юрти инглиз тили ўқитувчиси Т.Абдазов:

— Инглиз тили бўйича билимимиз ошди. Биз, биринчи навбатда, нимани ўқитиш, қандай ўқитиш кераклиги борасидаги фикримизни жамлай олдик. Бу борада бизга буюк британиялик ўқитувчи Ш.Хенненси катта ёрдам берди. Семинар давомида Британия кенгаши кутубхонасига аъзо бўлдик. Улар зарур адабиётлар билан бизни таъминлайди. Олган билимимиз қандай самара бераётганини Британия кенгаши вакиллари ҳарбий билим юртларимизга бориб кўришади. Ҳарбийларимизга ўтадиган машғулотларимиз самара беришига ишончим комил.

Самарқанд автомобилчи командир-муҳандислар олий билим юрти инглиз тили ўқитувчиси Н.Веснинова:

— 20 йилдан бери мазкур даргоҳда ишлайман. Лекин бундай семинарнинг ташкил этилишини илк бор кўришим. Бу ҳам мустақиллигимиз шарофати. Семинар давомида ўзимизни қийнаётган айрим масалалар бўйича умумий хулосага келдик. Жумладан, курсантларга инглиз тилини мутахассислигига мослаб ўргатиш услубини ўргандик. Бундай семинарлар тез-тез ўтказиб турилса, фойдадан холи бўлмасди.

Чирчиқ танкчи командир-муҳандислар олий билим юрти инглиз тили ўқитувчиси Ф.Сопова:

— Семинар давомида битта фикрга келдик: инглиз тилини ўқитиш дастурини ўзгартириш лозим. Истардимки, машғулотлар мобайнида ҳарбий лексикани ўргатишга кўпроқ соатлар ажратилса.

Кўриниб турибдики, тарбиячи устозларда мазкур семинар катта таассурот қолдирди. Демак ҳарбийларимизга инглиз тилини ўргатиш самарадорлиги ошишига умид қилиб қилсак бўлади.

Алижон САФАРОВ,
катта лейтенант

Соғинчли мактуб...

ҲИКМАТЛАР

Қуролли Кучлар - давлатимиз хавфсизлиги ва халқимиз тинч ҳаётининг муҳим гарови эканлиги, шубҳасиз.

Ислом КАРИМОВ

Аскари қувватли мамлакат бой бўлур, бой мамлакатнинг аскари қувватли бўлур.

Амир ТЕМУР

Иёлу Ватан ичра то
жони бор,
Киши ҳарб этарким,
то имкони бор.

Алишер НАВОИЙ

Жасорат юксак қадрланадиган ва қўрқоқлик қаттиқ жазоланадиган давлат энг қудратли давлатдир.

К.ГЕЛЬВЕЦИЙ

АСКАР СОҒЛОМ БЎЛСА...

Суҳбатдошимиз Насриддин Эрназаров1961 йил 2 августда Нурота туманида таваллуд топган. Тиббиётга қизиқиш уни Самарқанд давлат тиббиёт олийгоҳига бошлаб келади. 1982-84-йиллар Куйбишевда таҳсилни давом эттиради. Оренбургда 2 йил, Украинанинг Закарпатье вилоятида 3 йил, Чехословакияда, 1990-1992 йиллар эса Кушкада хизмат қилади. То 1995 йилга қадар Фарғона вилоятидаги ҳарбий шифохонада бошлиқ ўринбосари, 2 йил Мудофаа вазирлигида кадрлар бўлимида катта офицер ва 1998 йилдан эса Мудофаа вазирлигининг марказий шифохонаси бошлиғи лавозимида ишлаб келмоқда. Оилали, 3 фарзанднинг отаси.

— Насриддин ака, аввало байрамингиз муборак бўлсин. Айтингчи, нима учун ҳарбий шифокорликни танлагансиз?

— Чунки ўзим ҳарбий бўлишни жуда-жуда истардим.

— Оддий шифокорликдан бу касбингиз бир оз ғалвалироқ эмасми?

— Албатта, ҳар бир ишнинг ўз қийинчилиги бўлади. Кимки касбини сева билса, барчасига чидаши мумкин.

— Шу кунларда ҳарбийга чақирилган йигитларни шифохонада кўрикдан ўтказасизлар. Уларнинг саломатлиги талабга тўла жавоб бера оладими?

— Тўғрисини айтишим керак. Жойларда ташкил этилаётган тиббий кўриклар кўнгилдагидек эмас. Илк босқичнинг пухта ташкил этилмаслиги ишнинг барча босқичларига ўз таъсирини кўрсатади. Шу боис ҳам, аввало, ҳарбий хизматга жисмонан чиниққан, соғлом йигитлар жалб қилинса, бу ўз навбатида ҳарбий хизмат сифатига, унинг мукаммаллашувига олиб келади. Жумладан, биз ҳарбий шифокорларнинг ҳам ишини енгиллатган бўлурди. Олий Мажлиснинг яқинда бўлиб ўтган сессиясида Президентимиз ҳарбий хизматга дахлдор жуда ўринли фикр-мулоҳазалар билдирди. Ўйлайманки, юртимиз посбонлари сафи яқин келажакда нафақат соғлом, шу билан бирга ҳарбийликни ўз ҳаётий аъмоли деб билган чинакам ватанпарварлардан ташкил топади. Бундай ватанпарвар ўғлонлар эса, шубҳасиз, бугун оилада, мактабда камолга етаётган ёшлардир.

— Шифохоналарингиздаги ходимлардан кимларнинг хизматлари мақтовга лойиқ деб ўйлайсиз?

— Аввало, шифохонамиздаги бугунги шароит хусусида айтиб ўтсам. Бу ерда аскарларнинг ўз соғлиқларини тўла тиклаб, яна хизмат сафларига қайтишлари учун барча имкониятларни яратиб беришга ҳаракат қиляпмиз. Шунингдек, беморларимиз даволаниш муддатларини кўнгилли ўтказишлари учун ҳам талай ишлар қилинмоқда. Шифокорларимизга яратиб берилаётган қулай иш шароитлари уларни сидқидилдан меҳнат қилишга ундамоқда. Жамоамиз аҳил, шифокорларимиз барчаси ширинсухан ва хушмуомала кишилардир. Айни пайтда шифохонамизда 77 нафар ходим бор. Улардан психиатор Ф. Исматуллаев, тиббий хизмат подполковниги Ш. Жалилов, тиббиёт фанлари номзоди, тиббий хизмат капитани Х. Тожибоев, шифокорлар Л. Нурматова, Ю.Самойлович, Г.Арустамов, Г. Қосимова ва бошқаларни алоҳида айтишим мумкин.

Умуман барча ходимларимизни байрам муносабати билан тақдирлаш ниятидамиз.

Х. АБДУРАҲМОН

БУРЧГА САДОҚАТ

— Жамоа сафланинг!

Сирожиддин аканинг жарангдор овозидан ўсмирлар бир сафга тартиб билан тизилишди. Ўқитувчининг топшириғи билан бугалги машғулот мавзуи автоматни қисмларга ажратиш ва қайта йиғиш бўлди. Галма-галига чапдаст йигитлар домланинг кузатуви остида саноқли сонияларда берилган топшириқни тез ва соз адо этдилар. Сирожиддин ака ўқувчилар ҳатти-ҳаракатини кузатар экан, бугунги машғулот натижасидан қониқиш ҳосил қилди. Ҳадемай танаффусга чорловчи қўнғироқ эшитилди-ю, домла навбатдаги синфга йўл олди...

— Наманган туманидаги Увайсий номидаги 24-ўрта мактабнинг олий тоифадаги чақириққача ёшларни тарбиялаш мураббийси С. Ғойибов касбининг чинакам фидойиси сифатида кўпчиликка яхши таниш. Қиёт қишлоғи аҳлининг 726 нафар фарзанди камол топаётган бу илм масканида барча фанлар қатори ҳарбий, ватанпарварлик асосида ёшларни тарбиялашга алоҳида аҳамият берияпти. Бу соҳада намунали ишлар амалга оширилмоқда.

Мактабда бўлган ҳар бир кишида домланинг нозик диди, Конституциямиздан олиниб, лотин алифбосида Ватан ҳимоясига оид битилган турли ёзувлар, ҳарбий тайёргарликка тааллуқли ранг-баранг кўргазмалар катта таассурот уйғотиши табиий. Шу боисдан ҳам туман халқ таълими бўлимининг шу фан бўйича ўқитишдаги ютуқларни, янгича усул ва услубларни оммалаштиришга оид кенгаш ва семинарларни ўтказиш жойи сифатида айнан шу мактабнинг танланиши бежиз эмас.

С. Ғойибов нафақат тиниб-тинчимас, изланувчан ўқитувчи, балки намунали музей ташкилотчиси сифатида ҳам кўпчиликка танилган. Бу ердаги турли йил ва даврларга мансуб 1250 та жиҳоз жамланган шон-шуҳрат ва ўлкашунослик музейи ўқувчи-ёшларни жонажон Ватанимизнинг ўтмиш тарихи, юртимиз равнақи йўлида ҳалол меҳнати билан ёрқин из қолдирган ҳамқишлоқларга ҳурмат-эҳтиром туйғулари шакллантирилаётганидан воқиф бўласиз.

Ушбу мактаб музейига 1996 йилнинг июнь ойида ташриф буюрган генерал-майор Собиржон Охунжонов ҳамда Наманган вилоят уруш фахрийлари кенгаши раиси, «Шуҳрат» орденлари тўла нишондори Ғани Валиевлар ҳам бу тарбия масканидаги ибратли тадбирлардан мамнунлик изҳор этишган эди.

Сирожиддин аканинг шогирдлари ҳар йили туман ва вилоят миқёсидаги ҳарбий қўшиқлар айтиш кўриги, «Ёш мерганлар», «Шунқорлар» баҳсларида ҳам фаол қатнашмоқдалар. Сўнгги 5 йил мобайнида улар туман миқёсида 1 - 3-ўринларни қўлдан бермай келаётирлар. 1997-1998 ўқув йилида Наманган туманида ташкил топган вилоят «Ёш шунқорлар» гуруҳи Самарқанд шаҳрида бўлиб ўтган республика «Ёш шунқорлар» мусобақасида фахрли 5-ўринни эгаллаб қайтишди. Унда домланинг шогирдлари ҳам жамоа ютуғига катта ҳисса қўшган эдилар.

Сирожиддин акани ижодкор ўқитувчи сифатида бежиз тилга олмадик. Ўтган йили у туман ўқитувчилари ўртасида уюштирилган «Энг, энг, энг!» кўргазмали қуроллар танловида фахрли иккинчи ўринни эгаллади. Шунингдек, «Ўқувчиларда ҳарбий ватанпарварлик туйғуларини шакллантиришда миллий-маҳаллий манбаларнинг аҳамияти» мавзуидаги маърузаси вилоят педагогик ўқишларида 2-ўринга муносиб деб топилди.

С. Ғойибов мустақил Ватанимизнинг чинакам фарзанди сифатида ғурурланади. Шундан бўлса керак, домла ватанпарварликни улуғловчи қатор шеърлар муаллифи ҳамдир. Унинг шу туркумдаги ижод намуналари туман «Истиқлол» рўзномаси саҳифаларида мунтазам чоп этилади. Улардан айрими ҳарбий ўқув юришларида ижро этилувчи қўшиқларга айланиб, оммалашган.

Сирожиддин ака мактабда турли сана ва байрамлар муносабати билан қиётликларнинг фахри ва ифтихорига айланиб қолган уруш фахрийлари — Ғофуржон Тўраев, Самсоқбой Жўраев каби диёримиз озодлиги йўлида жасурлик намуналарини кўрсатган ҳамқишлоқларини тез-тез ўқувчилар даврасига таклиф этиб, ёшларни улар каби чинакам Ватан ҳимоячиси сифатида тарбиялашни инсонийлик бурчи, деб билмоқда.

Умрининг ўттиз йилдан зиёдроғини халқ таълимига бахшида этиб келаётган истеъфодаги катта лейтенат, олий тоифали ҳарбий таълим ўқитувчиси С. Ғойибовни шонли сана – Ватан ҳимоячилари куни билан чин дилдан қутлаймиз. Келгусидаги фаолиятида улкан зафарлар тилаймиз.

Б. ҚЎШМОНОВ,
жамоатчи мухбир

ОНА ЮРТ ПОСБОНЛАРИ

(Илм даргоҳларида Ўзбекистон Республикаси «Ватан ҳимоячилари» кунини нишонлаш сценарийси)

Саҳна байрамона ясатилган, саҳна тўрида Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари Олий бош қўмондони Ислом Каримов портрети.

Ўқувчилар байрам ўтказиладиган жойга синфлар бўйича сафлантирилади, меҳмонлар белгиланган жойга таклиф қилинадилар.

1-Бошқарувчи:

Ассалому алайкум қадрли меҳмонлар, азиз устозлар ва билимга чанқоқ илм толибларию толибалари, мана бугун биз Ўзбекистон Республикаси «Ватан ҳимоячилари» кунини тантанали равишда нишонлаш учун йиғилдик. Шу боис, байрам тантанамизни очиқ деб эълон қиламан. (Барча ўрнидан тик турган ҳолда Ўзбекистон Республикаси Давлат мадҳиясини ижро этадилар. Бу орада Ўзбекистон Республикаси Давлат байроғи кўтарилади).

2-Бошқарувчи:

Темирдай мустаҳкам
асабларингиз,
Темурдан келади
насабларингиз.
Ҳар бирингиз шердил,
шер билакдурсиз,
Ватанни қўриқлашдир
касбларингиз.

1-Бошқарувчи:

Фасллар айланар
мисоли гирдоб,
Ёз иссиқ, қиш совуқ -
сизда бир жавоб:
«Ватан хизматига
доим тайёрман!»
Ватанга хизматла
олурсиз савоб.

2-Бошқарувчи:

Сизнингдай сабрли,
чидамли посбон,
Сайёрамиз аҳли
кўрмаган ҳамон.
Энг қийин дамда ҳам
ҳеч нолимаган,
Юртим йигитларига
бўлсин шараф-шон!

1-Бошқарувчи:

Ўзбекистон Республикасини ҳимоя қилиш Ўзбекистон Республикаси ҳар бир фуқаросининг бурчидир. Фуқаролар қонунда белгиланган тартибда ҳарбий ёки муқобил хизматни ўташга мажбурдирлар. — Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг XI-боб 52-моддасидан.

— (Саҳнада аскар кийимини кийган ўқувчи гавдаланади ва тантанали равишда «Ҳарбий қасамёд»ни ўқийди).

2-Бошқарувчи:

Бугун ўтказилар
мактабда байрам,
Каттаю кичикда
либослар башанг.
Қўлларда алвон гул,
юзларда кулгу,
Кийган либослари
ярашмиш қаранг.

1-Бошқарувчи:

Бизнинг байрам шодиёнамизга II жаҳон уруши фахрийлари, яқинда ҳарбий хизмат сафидан қайтган аскарлар, Олий ҳарбий билим юрти курсантлари ташриф буюрганлар.

Ташриф буюрган меҳмонлар билан таништирадилар.

Табрик учун сўз илм даргоҳининг директорига берилади. Директор барчани байрам билан табриклайди.

2-Бошқарувчи:

Раҳмат устоз, соғ-саломат бўлинг, бизларга ўхшаган шогирдлардан яна минглаб тарбияланг!!!

Барчамизга маълум, юртбошимиз Ислом Каримовнинг тинчлик йўлида олиб бораётган одил сиёсатларини биз ёшлар, қалбан ҳис қилган ҳолда бахтли болалигимиз учун, осмонимизнинг мусаффолиги учун, тинчлик учун юртбошимизга чин юракдан раҳмат, деймиз.

1-Бошқарувчи:

Ҳа, тўғри айтасиз, ҳақиқатдан ҳам юртбошимизнинг катта эътиборлари туфайли мустақил юртимизда иқтидорли болалар учун академик лицейлар, гимназиялар, коллежлар очилиб, уларда кўплаб иқтидорли болалар билим олмоқдалар.

2-Бошқарувчи:

Тиним нима экан, ҳеч
билмагайсиз,
Эрта-ю кеч чегарада
зийраксиз.
Виждонан ва ҳалол
ўтаб хизматни
Юзи ёруғ бўлиб уйга
қайтгайсиз.

1-Бошқарувчи:

Ватанимиз зирҳи -
қалқони сизлар,
Юртимиз ғурури ҳам
шони сизлар.
Сиз бор бу ўлкада тинчлик
бор демак,
Ватаннинг энг суюк
ўғлони сизлар.

2-Бошқарувчи:

Табрик учун сўз навбатини меҳмонларга беради.

1-Бошқарувчи:

Жанггоҳлардан омон қайтган

Ота сиздан қарздормиз,

Бўлмасак муносиб ворис -

Тўмарисга бекормиз.

Мустақил юрт ишқида

Пок ниятла бедормиз,

Тинч, озод ўтаётган тирикликка минг шукур.

Омон бўлсин фахрийлар

халоскорлар ташаккур!

2-Бошқарувчи:

Эндиги сўз навбати II жаҳон уруши қатнашчиларига берилади.

1-Бошқарувчи:

Раҳмат отахон!!! Бизнинг бахтимизга доимо соғ-саломат бўлинг!

(II жаҳон уруши йиллари акс этган саҳна кўриниши, ўқувчилар иштирокида).

Уруш номинг ўчсин
дунёда,
Ҳамон битмас сен
сочган алам.
Сен туфайли кўп
хонадонда,
Ота номли буюк
шодлик кам.

(Саҳнада она сиймоси гавдаланади).

Она: *Мен онаман менинг юрагим,*
Фарзандларим
қувончига кон.
Ваҳималар ўраган замон.
Йўқ, урушнинг номи
ҳам ўчсин,
Менинг ўғлим керак
ҳаётга.

Саҳнада «Шодлик», «Нидо», «Йигитлар» қўшиқлари ижро этилади.

1-Бошқарувчи:

Дунё-дунё бўлиб
яралди қачон,
Ҳаёт оҳанглари
таралди қачон,
Зулмат ёруғликни
кўролди қачон,
Нима бўлса бўлсин
уруш бўлмасин.

2-Бошқарувчи:

Асло унутмаймиз!
Ортда Ватан бор,
Ота-ю оналар, ҳам
севикли ёр!
Ҳарбийга хизмат
қилгани келар,
Кимнингки қалбида
Ватан устувор.

1-Бошқарувчи:

Шу гулгун ҳаёт учун
Бахтли болалик учун.
Деймиз сизларга қараб,
Ҳарбийларга
шон-шараф!

2-Бошқарувчи:

Қадрли меҳмонлар, азиз устозлар, билимга чанқоқ илм толиблари-ю, толибалари, шунинг билан «Ватан ҳимоячилари» кунига бағишлаб ўтказилаётган байрам дастуримизни якунлар эканмиз,

1-Бошқарувчи:

Барчангизга сиҳат-саломатлик, оилавий бахт, ўқишларингизга улкан муваффақиятлар тилаймиз, ҳамиша юзингиздан кулгу, лабингиздан табассум аримасин.

Эътиборларингиз учун ташаккур!

Маҳмуджон САЙРАМОВ,
Чортоқ шаҳридаги вилоят иқтидорли болалар лицейининг 1-тоифали ҳарбий раҳбари

ХИЗМАТДАГИ ҲАНГОМАЛАР

Рота навбатчилари Абдурайим ва Мамарайим кечки наряддан қайтгач, иккаласи бир хонада тунамоқчи бўлишди. Бахтга қарши бу ерда кроват битта экан. Абдурайим «зўрлик» қилиб унга чўзилганича пинакка кетди. Мамарайим тун ярмида алам билан турдию, дўстини секин пастга ётқизиб, ўзи кроватга ётиб олди. Тонгга яқин уйқусираб уйғонган Абдурайим полни пайпаслаб ғира-ширада бақирарди:

— Мамарайим, чироқни ёқ, кроватдан тушолмаяпман.

* * *

— Қизиқ, одам қўрққанидан ҳам кулиши мумкин эканда, - сўз қотди оддий аскар қўшни взводда хизмат қилаётган дўстига.

— Бўлиши мумкин эмас, - жавоб қилди ўртоғи.

— Унда нега взвод командиримиз кулгисиз латифа айтганида ҳам биз кулаверамиз. Ха - ха - ха!

* * *

Синовчи самолётдан навбатдаги аскар ерга сакраётганда взвод командири ушлаб қолди.

— Миянг жойидами ўзи, парашютсиз ҳам ерга сакраб бўладими?

— Ўртоқ командир, ўзингиз айтдингизку ахир, бу синов машқлари деб.

Махсус саҳифани Норали Очилов тайёрлади.

БАНКОК БИР СИНОВ БЎЛДИ

Faxr

Ортда қолган йилимизнинг 6-20 декабрь кунлари Таиланд пойтахти Банкокда XIII Осиё ўйинлари бўлиб ўтганлиги кўпчиликка маълум. Спортнинг 36 тури бўйича ўтказилган ушбу йирик мусобақада мамлакатимиз спортчилари ҳам ўзига хос ютуқларни қўлга киритишди. 178 нафар спортчимиз мусобақанинг 25 тури бўйича бўлиб ўтган баҳсларда ўзларининг нималарга қодир эканликларини яна бир бора намойиш этишди. Республикамиз терма жамоаси 6 та олтин, 22 та кумуш, 12 та бронза, жами 40 та медал билан умумий жамоалар ўртасида 9-ўринни эгаллади. Бизни қувонтирадиган яна бир жиҳат шундаки, Осиё ўйинларида Халқ таълими вазирлигига қарашли ташкилот ва муассасалардан 17 нафар спортчи иштирок этиб, Ватанимиз шарафини ҳимоя этишди.

Айниқса, енгил атлетика бўйича Г. Хубеева, Л. Перепелова (иккаласи ҳам 2-ўрин, кумуш медали соҳиблари), ўқ отишда Д. Мухторов (2-ўрин, кумуш медали соҳиби), бокс бўйича Л. Зокиров (3-ўрин, бронза медали), оғир атлетика бўйича Б. Нуриллаев (3-ўрин, бронза медали)лар терма жамоамизга ўзларининг кумуш ва бронза медалллари билан обрў келтиришди.

Шунингдек, спорт гимнастикачиси А. Гордеева (4-ўрин), Дзю-дочи М. Михеева (5-ўрин), юнон-рум курашчилари З. Очилов ва И. Кенжаевлар (иккаласи ҳам 5-ўрин) Банкок спорт майдонларида минглаб томошабинларнинг олқишига сазовор бўлишди. Оғир атлетикачилар А. Ўринов, Ф. Оразмбетов, В. Янский, енгил атлетикачи Е. Петин, баскетболчилар Д. Попов, С. Ишенко, ўқ отар Ш. Аҳмедов, сузувчи А. Королевалар ҳам қитъа ўйинларида ўзига хос муваффақиятларга эришишди.

Ўйлаймизки, XIII Осиё ўйинлари ёш спортчиларимиз учун катта синов майдони бўлди. Бундан кейин улар дунё чемпионатларида ғолиб бўлиб туриб, Ватанимиз шуҳратини яна дунёга ёяжаклар. Булар ҳақида газетамизнинг кейинги сонларида ёзишни режалаштирамиз.

Норали АСЛОН ўғли

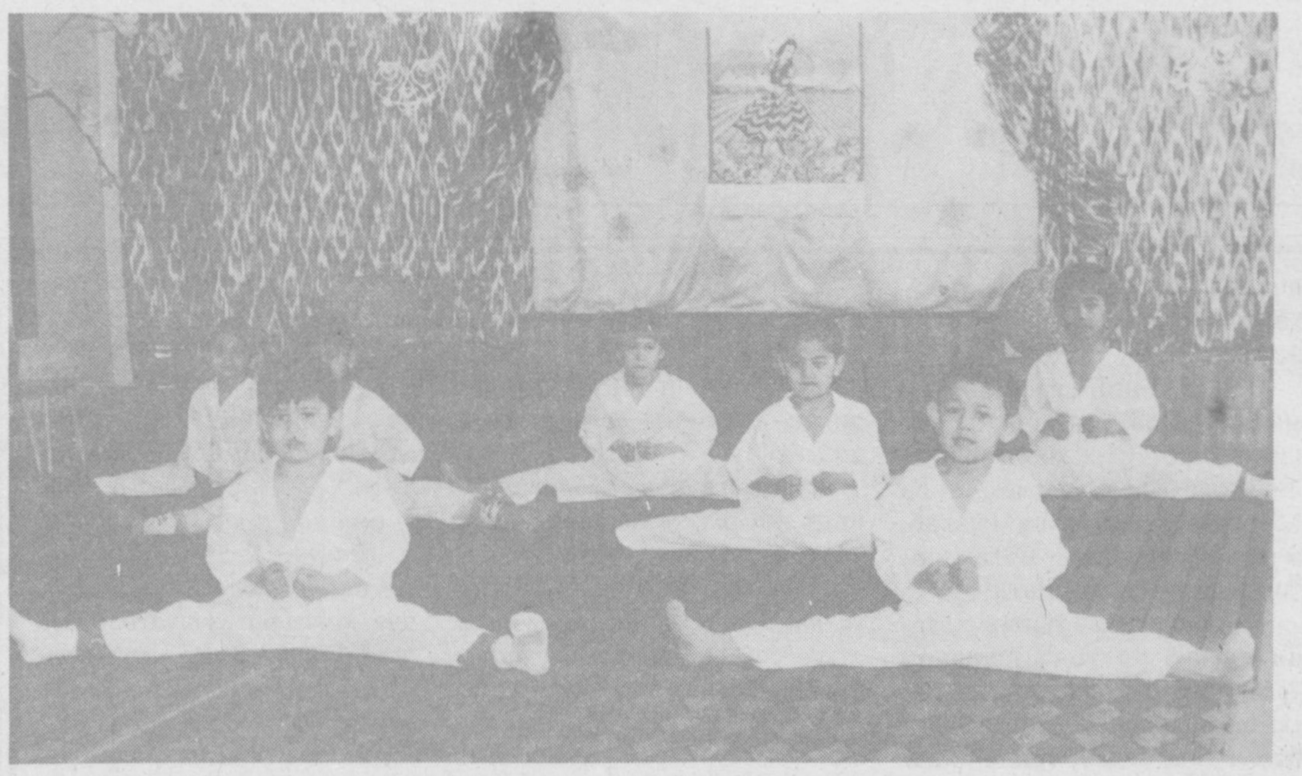

Шоҳсупага йўл

Sport maydonchasi

ЭНГ ЯХШИ СПОРТЧИЛАР

Ўзбекистон Давлат жисмоний тарбия ва спорт қўмитаси 1998 йилнинг энг яхши спортчиларини маълум қилди: А. Григорян (профессионал бокс), Р. Чагаев, Т. Тўляков, М. Абдуллаев, С. Михайлов (бокс), Б. Авазов, Б. Бозоров (миллий кураш), Р. Косимжонов (шоҳмот), К. Муродов (дзюдо), О. Веретелников, С. Войнов (енгил атлетика), Р. Исломов (эркин кураш), Э. Кутибоев (муай-тай), Б. Курбонов (юнон-рум кураши), Т. Малинина (музда нафис учиш).

УЛУҒ АЖДОДНИНГ МУНОСИБ АВЛОДИ

Хивада миллий кураш бўйича Паҳлавон Маҳмуд хотирасига бағишланган 4-халқаро турнир бўлиб ўтди. Мусобақанинг мутлақ ғолиби бўлган қашқадарёлик Баҳром полвон Авазовга «Тико» автомобили калити топширилди.

МАҲОРАТ КЎРИГИ

Пойтахтимизнинг «Динамо» спорт саройида теннис бўйича ёш йигит-қизларимиз баҳс юритишди. Улар намойиш этган эпчил, нафис ҳаракатлар, мардонавор беллашув юртимизда янги маҳорат соҳибларининг етишиб чиқаётганлигини огоҳ этгандек бўлди.

ЭНДИ НАВБАТ ҚИШКИ ЎЙИНЛАРГА

Шу йилнинг 30 январь 6 февраль кунлари Шимолий Кореянинг Кангвон шаҳрида 4-Осиё қишки ўйинлари ўтказилади. Унда вакилларимиз спортнинг 4 тури бўйича омадларини синаб кўришади.

САФЛАР КЕНГАЯВЕРСИН

Республикамизда спорт нашрларининг сони яна биттага кўпайди. Янги йилдан чиқа бошлаган «FAN-SPORTGA» журнали мухлисларни қизиқарли хабарлар билан таништиришни, соҳанинг долзарб муаммоларини ёритишни ўз олдига мақсад қилиб қўйган.

ШИРИНСУХАН МУРАББИЙ

Ўзбекистоннинг буюк келажагини яратувчилар, шубҳасиз, ёшлардир. Ана шу ёшларни тарбиялаб, камолга етказиш эса, мураббий-ўқитувчиларнинг қўлида. Шундай фахрли, айни пайтда масъулиятли касб эгаларидан бири – менга жуда яхши таниш бўлган, чеҳрасидан ҳамиша меҳрибон табассуми аримаган аёл – Саодат опадир.

Саодат опа Ражабовани Тошкент шаҳридаги 197-мактабда каттаю кичик ҳамма танийди. Табиатан ширинсухан бу аёлни Ғафур Ғулом номидаги маҳалла аҳли ҳам жуда эъзозлайди.

Опа йигирма йилдан ортиқ шу мактабда бошланғич синф ўқитувчиси бўлиб ишлаган, маҳалланинг кўпгина фарзандларига билим берган. Унинг ўқувчилари бугун ҳаётнинг турли соҳаларида ўз йўлини топиб олган, яхши бир касбни мустаҳкам эгаллаб ўз халқига, Ватанига хизмат қилаяпти. Улар опани қаерда кўришмасин, қўли кўксида саломга ошиқишади. Опа ҳам уларнинг ёруғ юзларини ҳар сафар кўрганларида бир қувониб, қалби фахр туйғуси билан, фақат устозларгагина хос бўлган меҳр билан энтикиб кетади.

Бу йил ўзининг 43 ёшини қоралаган меҳрибон, ўз касбига фидойи Саодат опанинг меҳнати муносиб тақдирланиб, яқинда «Фидойи устоз» унвони берилди.

Опанинг оиласи ҳам мухтасаргина: икки қиз ва бир ўғли бор. Муҳими, қизи Ферузанинг қалбида ҳам онасининг касбига нисбатан иштиёқ, меҳр уйғонганлигидадир. Демак, опа ўз касбидан ҳурмат ва эътибор топганки, унинг фарзанди ҳам мана шу машаққатли, аммо шарафли йўлни танлади.

Умуман олганда, бундай фидойи устозларимиз кўп. Фақатгина уларни қадрламоқ ва тириклигида ардоқлаб суймоқ керак.

Маъмура МАҲКАМОВА,
ўқитувчи

Moziydan sado

ТИКЛАНГАН ҲАҚИҚАТ

КИМЛАР, НИМА УЧУН ЖАДИДЛАРГА ҚАРШИ БЎЛИШГАН?

Мустақиллик мозийга ҳақиқат нигоҳи билан қараб, халқимиз ҳаёти ва ўтмишини акс эттирувчи тарихнинг пинҳон тутиб келинган саҳифаларини холис ўрганишга имкон яратди.

Рус империясининг мустамлакачилик сиёсати жамият ривожига сезиларли зиён етказди. Бу даврда империализм зулми асоратида қолган жамиятнинг ривожи ва келажаги учун жон куйдирувчи мутафаккирларнинг майдонга чиқиши табиий жараён эди. Мутафаккирлар юртнинг мустақиллиги, озодлигини орзу қилар эканлар, бу йўлдаги биринчи қадам сифатида маърифат, маданият ва илму фанни ривожлантириш ғоясини илгари сурдилар. Бу жадидчилик оқими юзага келишига асос бўлди. Жадидларнинг асосий ғоялари – тараққиётга интилиш эди.

Жадидлар кимлар? Уларнинг майдонга келишларига нималар сабаб бўлди? Жадидлар фаолиятию курашларининг туб моҳиятини нималар белгилаб берди?

Бу саволларга жавобни ўтган асрнинг иккинчи ярми Туркистон тарихи саҳифаларидан топиш мумкин. XIX асрнинг иккинчи ярмида Россия томонидан бошланган босқинчилик ҳаракатлари Туркистон ҳудудини Рус империясининг мустабид ерларига айлантирди. 1931 йил 6 августда «Ўзбекистон правдаси» газетасида /19-сон/ эълон қилинган «Ўрта Осиёда 1916 йил қўзғолонининг 15 йиллиги учун ВКП /б/ Марказкоми Ўрта Осиё бюросининг культпрофи ҳам САНИИР томонидан тузилган тезис»да шундай дейилган: «Ўрта Осиёда Русия империализмининг ва айниқса, ҳарбий-феодал империализмининг ҳоким бўлиб олиши ишлаб чиқариш кучларининг ўсишига, Ўрта Осиё халқларининг моддий ҳам маданий жиҳатдан ўсишларига тўсиқ бўлди. Ўрта Осиё меҳнаткашларини бутунлай камбағалликка туширди. Уларни инқирозга маҳкум этди. Русиянинг ҳарбий мундирли тўраларча либосли «маъмури» бўлган крепостник-помешчиги волост /туман – Н.Р./ идораларидаги эксплуататорлар туркуми билан, миршаб, мингбошилар ва таржимонлар, оқсоқоллар, ҳокимлар ва б. билан бир иттифоқда бўлиб, керак порахўрлик таловлари ва керак тўғридан-тўғри таловлар билан чорвачилик ҳам деҳқон хўжалигини хароб қилдилар. Шунинг натижасида тўралар ва маҳаллий идора /администрация/ одамларининг қўлларида савдо-судхўрлик капиталига айланган катта бойлик тўпланди. Бу капитал деҳқон ва чорвачи меҳнаткаш оммани ҳамиша қул қила боришнинг қуроли бўлди».

Шу аснода чоричилик бунёд этилди. Ёлланма меҳнат сиёсати феодал деҳқончиликни янада кучайтирди ва бу ҳол, ўз навбатида, Ўрта Осиёга Россиядан, у ерда аллақачонлар мавжуд бўлиб келаётган, меҳнаткаш омманинг ҳуқуқсизлигини олиб келди. Натижада, Туркистон халқлари ўз юртида «инородец»лар, яъни «ғайратабақа»лар, деб аталди.

Русларнинг мустамлакачиликка асосланган ҳукмронлиги ҳам иқтисодда, ҳам сиёсатда сон-саноқсиз зиддиятлар туғдирдики, натижада мамлакатнинг ҳам ижтимоий, ҳам сиёсий аҳволи, зулм, қашшоқлик бир қатор қўзғолону исёнлар кўтарилишига олиб келди. Айнан мана шу шароит XIX аср охирида зиёлилар орасидан жадидлар ўсиб чиқишига замин яратди ва жадидлар янги ўзгаришлар ўтказиш, миллат тараққиёти учун жон фидо қилишни ўзларига матлаб қилдилар.

Жадидлар эътиборларини янгиланиш, айниқса, ўқитиш усулининг ислоҳотига қаратдилар. Чунки ўқувдаги янги йўналиш ёшларга чуқур ва кенг қамровли билим, мамлакатга маданият соҳалари, жаҳон иқтисодиёти, техника ва савдо-сотиқ ҳамда тадбиркорлик сир-асрорларини эгаллаган кадрларни етказиб бериши мумкин эди.

Бу ҳаракатнинг бошида турган Маҳмудхўжа Беҳбудий /1875-1919/ кўплаб бошқа жадидлар қатори феврал инқилобини мустақиллик ва Рус давлати ичида Туркистон Федератив республикасини яратиш учун бир имкон, деб қабул қилди. Аммо 1917 йилнинг октябрь тўнтаришидан сўнг эса Туркистон халқлари учун энг долзарб бўлган мухторият ҳақидаги муаммо узил-кесил йўққа чиқди. 26-29 ноябрда ўтказилган IV Ўлка мусулмонлари қурултойи эълон қилган «Қўқон мухторияти» 1918 йилнинг феврал ойидаёқ тарқатиб юборилди. Ўша йилнинг апрель ойида шўро Туркистоннинг V ўлка қурултойи Туркистон мухтор социалистик республикаси ташкил топганлигини эълон қилди. Беҳбудий бошчилигида жадидлар халқ манфаатини кўзлаб, мустақиллик ғояларини сақлаб қолишга ҳаракат қилдилар ва Қўқон шаҳри ҳамда унинг атрофида яшовчи аҳолига нисбатан қирғинбарот ўтказган большевик-будёновчиларнинг хунли сиёсатига очиқдан-очиқ қарши чиқдилар. Большевиклар томонидан ўтказилган хунрезликларнинг шоҳиди бўлган Беҳбудий энди уларга ишониш мумкин эмаслигини англаб фикр билдиради.

Жадидлар ўзларининг Туркистонда каттагина куч эканликларини ва орқаларидан ҳақиқату адолат йўлида халқни етаклаб олиб кета олишлари мумкинлигини намоён қилган эдилар.

Халқни тараққиёт йўлига бошлаб, унинг кўзларидан қора боғични олиб ташлашга уринаётган жадидларнинг ҳаракатлари аввалига чор ва кейинги большевик мустамлакачиларини қаноатлантирмас эди.

Жадидлар жамиятда маърифий ислоҳот ўтказиш билан бирга сиёсий талабларини ҳам олдинга сурдиларки, бу ҳам рус мустабидлигига хуш келмади. Зеро, жадидлар ўз юртларида рус келгиндилари билан бир қаторда ҳам сиёсий, ҳам иқтисодий ҳуқуққа баробар эга бўлишни, ўз ватанларида «ғайри-табақалар» ҳисобланмасликни, бошқа туркийзабон ва мусулмон давлатлар билан алоқа қилиш ҳуқуқига эришишни талаб қилган эдилар.

Кўриниб турибдики, рус империалистларини чўчитадиган нарсалар мавжуд эди ва улар маҳаллий халқ орасидан ўсиб чиққан большевикларни бу курашга жалб этиб, уларга таяна бошладилар.

«История узбекской советской литературы» /«Наука» нашриёти, Москва, 1967 йил/ дарслиги учун ёзилган мақолада жадидлар фаолияти ҳақида сўз юритилиб: «Жадидлар ҳаракатининг раҳбари, миллатчилар журнали бўлмиш «Ойна»нинг бош муҳаррири Беҳбудий В. И. Ленин бошчилигидаги рус социал-демократлари таклиф қилган Россияни қайта ўзгартириш дастурини Ўрта Осиё халқлари томонидан қабул қилинмаслиги ҳақида матбуотда очиқдан-очиқ чиқишлар қилди». Аммо унда бу дастурнинг туб моҳиятини тушунтириб бермайди. Рус социал-демократлари ўзининг бу дастурида «Россиянинг чекка ерларини забт этиш», Туркистон аҳолисининг муҳтожлиги, хўрланиш ва қашшоқлиги ҳисобига «рус деҳқонлари-крестьянларининг ерга бўлган эҳтиёжини қондириш» учун рус заминдор деҳқонларининг ер майдонларини кенгайтириб бериш кераклиги ҳақида сўз юритганларида нимани назарда тутган эдилар?

Ленин ўзининг «1905-1907 йиллар биринчи рус инқилоби давридаги социал-демократларнинг аграр Дастури» номли мақоласида «ерли миллатлар бизнинг /русларнинг – Н.Р./ аграр масаламиздан бирмунча четкада турибдилар. Кўплаб норус халқларда бизларда бор инқилоб марказию мустақил деҳқончилик ҳаракати йўқ. Шунинг учун ҳам «ерли миллатлар» ўз Дастурларида кўпинча рус аграр масаласидан ўзларини узоқроқ тутишлари табиий ҳолдир. Улар «бизга нима, уйимиз бошқа, томимиз бошқа» зайилида фикр юритмоқдалар», деб дарғазаб бўлади. Ва «социал-демократия пролетариати ўзининг Дастурини баъзи миллатларнинг хоҳлаши ва ёки хоҳламаслигига қараб» ўзгартира олмайди, айниқса, «Россия бошқа мамлакатларга қараганда манфаатлироқ бир шароитда турган пайтда», деб қатъий танбеҳ беради. Ленин Россиянинг манфаатлироқ шароитда эканлигини «бўш ҳамда мустамлакачилик йўли билан эгалланиши осон бўлган чеккадаги ерлар мўллиги»да кўради.

Жадидлар рус аграр масаласи Марказий Осиё ҳудуди халқлари учун қуллик ва тутқунликнинг яна бир шакли эканлигини яхши тушунарди. Профессор Абдураҳмон Саъдий бу тарихий фактни шундай таъкидлайди: «Русиядаги помешчикларнинг фойдаси учун XX асрда Туркистонга ва бутун Ўрта Осиёга рус деҳқонларини кўчириш ҳаракати кучайди. Бу ҳол яна янги бир қарама-қаршилик туғдиради. Русиядан кўчиб келувчи рус деҳқонлари Туркистоннинг эксплуататорларига айланадилар.

1/ кўчиб келувчилар маҳаллий халқ тўғрисида фермер-капиталистлар каби бир муносабатга кирадилар. Маҳаллий халқнинг ишчи кучларини ёллаб ишлатадилар;

2/ ўзларининг чор ҳукумати томонидан белгиланган имтиёзли ҳолларидан ва маҳаллий халққа нисбатан кўп яхши таъмин қилинган бўлишларидан фойдаланиб, кўчиб келувчилар маҳаллий меҳнаткашларни эксплуатация қилиш учун ҳар хил иқтисодий бўлмаган методлар билан ҳам фойдаланадилар». /А. Саъдий, «Ўзбек буржуа адабиёти» 1934/.

Жадидлар ишчилар синфи доҳийлигига даъвогар Ленин ўзининг сиёсий фаолиятида, аввалambор, рус халқи манфаатини кўзлаётганлигини ҳам яхши тушунар эдилар. «Россиянинг улкан мустамлакачилик жамғармасини» ташкил қила оладиган рус деҳқони чекка ерларни эксплуатация қилиш ва мустамлака бўлган юртлар халқларининг меҳнати эвазига оёққа туриб олиши мумкинлигини билган Ленин хўжайинларча Туркистоннинг «миллион-миллион десятина» ерларини тасарруф қилиш кераклигини айтади. Ва бу ерлар «рус деҳқон аҳлини крепостной ҳуқуқ сарқитларидан ҳам озод қилиши»ни назарда тутган. «Россия, – деб ёзади у, – ниҳоятда катта мустамлакачилик жамғармага эгаки, бу жамғарма маданият эгаллаш йўлида нафақат ер хўжалиги техникасининг ҳар бир олға ташлаган қадамига, балки рус деҳқончилигини ҳам крепостной зулмдан озод қилиш йўлида олға қўйилган қадам бўлиши тайин».

«Мустамлака жамғармаси» маданияти ривожини ҳали «крепостной зулмдан» чиқиб улгурмаган, оёққа энди-энди тураётган рус деҳқончилиги билан боғлар экан, Ленин шак-шубҳасиз идеалистик ва шовинистик концепцияларни олға суради.

Бу сиёсатни яхши англаб етган жадидлар рус социал-демократлар Дастурини қабул қилишга норозилик билдириб, қарши турганлар. Улар рус империалистик сиёсати исканжасида қолган Туркистон халқлари большевиклар тўнтариши ғалабаси оқибатида пролетар империализми исканжасига ўтишини яхши фаҳмлаганлар. Шунинг учун ҳам уларни бирлаштирадиган асосий нарса бу – мустақиллик учун кураш ғояси эди. Жадидлар ҳар қандай зўравонлик, босқинчилик, ирқчилик шовинизми – булар кимдан чиқишидан қатъий назар, қатъий инкор қилдилар. Жадидлар келажакни жаҳон маданияти, илмфан ютуқлари билан боғлиқ ҳолда кўра билдилар. Аммо улар большевиклар томонидан нафрат билан қарши олиниб, «буржуа миллатчилари» деб эълон қилиндилар. Пролетар фанатизми авж олган бир пайтда бу тамға билан прогрессив ва илғор фикрли одамларни инқилобий ғоялардан чекланганликда айб-лаб, ўчириб ташлаш ниҳоятда қулай эди.

«Буржуа миллатчилар» рўйхатига тараққийпарвар ва маърифатпарвар жадидлар оқимига Ватани ва халқи жонбозлари бўлган Беҳбудий, Абдулла Авлоний, Мунаввар Қори, Ҳожи Мўйин, Таваллo, Чўлпон, Фитрат, Абдулла Қодирий, Элбек, Боту ва кўплаб бошқа фидойиларнинг номлари киритилди.

Бугун мустақил давлатимизнинг одилона сиёсати ҳақиқатнинг барча эшикларини очиб берди, сунъий равишда яратилган кемтиклар тўлдирилиб, мустақиллигимиз учун курашиб, жонларини фидо этганларнинг «қизил империя» мустабид тузуми томонидан ўчирилган номлари халққа қайтарилди, тикланди.

Нодира РАШИДОВА,
Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг аъзоси

Xullas...

«ТАНҲО»ГА ҚОРОВУЛ

Ҳусни жамолда «танҳо» негр аёли Вупи Гольдберг «Золушка» фильмидаги қиролича ролига таклиф этилди. Суратга олиш вақтида тақинчоқлар тақиш лозим бўлганида, Вупи қурғур бош тортди. «Иштаҳанг карнай-ку, унда ўзинг топ!» дея уни ўз ҳолига қўйдилар.

Таниш заргар актрисага тақинчоқларни ижарага бериб туришга рози бўлди. Қиймати бир миллион долларли зеб-зийнатларга заргар қоровул қўйди.

Шўрлик актриса «қоровул»ларнинг ўзи билан соя-соя юрганидан ташвишда... Бу аҳволда ўйнаган роли қандай чиқар экан?

ЧУМОЛИ ДАВОЛАЙДИ

Бизнинг жарроҳларимиз яра-чақаларни, ёрилган жойларни игна ва ип билан тикишга усталар. Яра битгач, қарабсизки, унинг ўрни чандиқ бўлиб қолади. Африкада эса жароҳатни тикишда нимадан фойдаланишар экан денг? Чумолидан, ҳа, ҳа ишонаверинг... Чумоли дегани эса мўл-кўл...

Африкалик халқ табиблари кесилган жойнинг четларини оҳиста бирлаштириб, жароҳат устига бир неча тирик чумолиларни қўйиб чиқишади. Чумоли эса одатига кўра бемор терисини тишлайди. Шунда даволовчилар чумолининг бош қисмини кесиб ташлашади, жароҳат эса пишиққина бўлиб беркилиб қолади. Дарвоқе, чумоли ажратиб чиқарган модда антибиотик каби инфекцияларга чидамли.

ГЎЗАЛЛИККА ИНТИЛИШ АЙБ ЭМАС

деган фикрга ҳеч ким қарши эмас. Ахир, гўзалликка кимлар мафтун эмас? Аёл зотининг пардоз-андозга ўчлигини ҳам табиий ҳол деб қабул қилиш қонуниятга айланган.

Парфюмерия ва косметикага доир бешинчи халқаро кўргазма сон-саноқсиз аёллар «қуршовида» қолди. Россиядаги 20 та косметика воситалари ишлаб чиқарадиган корхоналарнинг маҳсулотлари тала- тала бўлиб кетди.

Хонимлар кўргазмага келиб, бугунги аёлларнинг қоши, киприги, зулфи, тирноғи қандай воситалар билан пардоз қилинишидан огоҳ бўлдилар.

Гўзал бўлиш таъқиқланмайди. Бунда молиявий муаммолар «чикора». «Чиройли бўлишни хоҳлайсанми, пулингни қизғанма», деб уқтиради ушбу кўргазма.

ana shunaqa gaplar...

Afsus

ЖИНОЯТНИНГ ИЛДИЗИ ҚАЕРДА?

Ўтган йили 26 сентябрь соат 15.30 лар атрофида Сирғали тумани 6-даҳа 8-уйнинг 20-хонадонида ўғрилик содир этилди. Йўқ, уй ичидаги қимматбаҳо моллар эмас, 2 та ўйинчоқ автомат, ГАЗ - 2410 трамблери, роликли коньки ўғирланди. Сирғали тумани ички ишлар бўлими вояга етмаганлар ишлари бўлими бошлиғи, милиция майори Б. Абдуғаниев воқеа содир бўлган жойга етиб келганида излар ҳали «совиб» улгурмаганди.

Воқеа бундай бўлган эди. Вояга етмаган болалар Зиёд Тоғаев, Хуршид Авазметов ва Шерзод Ҳасановлар 8-хонадон атрофида ўйнаб юриб деразадан ичкарига мўралашади. Уй балконида сочилиб ётган ўйинчоқлар болаларни беихтиёр ўзига тортади. Шоввозлар ўзаро маслаҳатлашиб мақсадга тезроқ етишиш учун балкон панжарасини бузишади. Буни сал нарироқда ўйнаб юрган Арслон Тоғаев, Олим Меликулов ва Нодир Ҳасановлар ҳам кўриб, юқорида номлари тилга олинган дўстлари билан хонадонга тушиб ўйинчоқларни биргаликда ўғирлашади. Милиция ходимларининг фикрича, ўғрилик олдиндан тайёргарлик кўрилиб, атайлаб эмас, балки тўсатдан содир этилган.

Келинг, содир этилган жиноятнинг келиб чиқиш хусусида мулоҳаза юритайлик. Арслон Тоғаев 10 ёшда, Сирғали туманидаги 322-ўрта мактабнинг 4-синфида ўқийди. Унинг укаси Зиёд 8 ёшда, у ҳам шу мактабнинг 2-синф ўқувчиси. Улар 2-Тошкент шаҳар трамвай ДЭПОсида ҳайдовчи бўлиб ишлайдиган онаси С. Тоғаева билан яшашади. Болаларнинг отаси йўқ. Онаси ишга эрта кетиб, кеч қайтади. Болалар ўз ҳолига ташлаб қўйилганлиги оқибатида улар ўз ўқиш жойларида ҳам салбий тавсифга эга. Уларнинг акаси 14 ёшли Бахтиёр ҳам туман ИИБ ВЕН ҳисобида туради.

10 ёшли Олим Меликулов ҳам Сирғали туманидаги 322-ўрта мактабнинг 4-синфида ўқийди. Отаси йўқ. Онаси Г. Мусаева «Тошшаҳарйўловчитранс» ташкилотида иқтисодчи бўлиб ишлайди. Олим ҳақида кўни-қўшнилар ҳам, мактаб ўқитувчилари ҳам ижобий фикрда.

10 ёшли Шерзод, укаси 6 ёшли Нодир Ҳасановлар ва уларнинг ота-оналари хусусида кўни-қўшнилар ижобий фикр юритишади. «Қовун-қовундан ранг олади» деганларидек, қаровсиз қолган ака-укалар бошқа ўртоқларига қўшилиб ўғриликка қўл уришган. Жиноятчи болалар хонадонини шартли равишда иккига бўлсак, бирида болаларнинг оталари бор, иккинчисида оталари йўқ. Эркак кишининг оиладаги муҳим ўрни ҳақида гапиришдан ўзимизни тийиб, иккинчиси ҳақида тўхталсак, онаизор ота ўрнига ҳам ишлаб оила аравасини ёлғиз тортиб боради. Унга ҳам қийин, эрта тонгдан шошиб кетиб, кеч шомда уйга қайтади. Болалар тарбияси билан шуғулланишга вақт жуда оз қолади. Хўш, бундай шароитда мактаб ушбу оилаларга ёрдам бериши керак эмасмиди? Бола нохосдан (эътиборсизлик оқибатида) ўғрилик қилиб қўйганда оғзини тўлдириб унга таърифу тавсиф бергувчи қўшнилар-чи?! Наҳотки ҳаммамизнинг «Бир болага етти маҳалла ота-она» қоидасини унутаётган бўлсак?! Унда кўни-қўшничилик, маҳалла-кўй масъулияти қаерда қолади?!

Жиноятнинг катта-кичиги бўлмайди. Катта-катта ўғриликларнинг ибтидоси шундайин майда-чуйдадан бошланади. Бугун биз фарзандимизга, қўшнимизнинг боласига ҳам эътиборсиз бўлсак, эртага шу лоқайдликнинг аччиқ мевалари ўзимизни заҳарлайди. Билиб-билмай қилинган жиноят бугун хаспўшланса, унга ўз вақтида жиддий аҳамият берилмаса, ёш ўғрилар бундан рағбатланади. Шайтон уларнинг кўнглига янгидан-янги «орзу»ларни сола бошлайди. Келинг, ҳаммамиз биргаликда болаларимизни келажакка фақат тўғри ва нурли йўлдан бошлайлик.

Бахтиёр ЗУХУРОВ,
Тошкент шаҳар ИИББ ВЕН катта инспектори, милиция катта лейтенанти,
Норали АСЛОНОВ,
«Маърифат»нинг махсус мухбири

Ma'rifat
ТАЪСИС ЭТУВЧИЛАР:
Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги, Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Таълим ва фан ходимлари касаба уюшмаси Марказий Қўмитаси.

Бош муҳаррир
Ҳалим САИДОВ
Таҳрир ҳайъати: Жуманазар БЕКНАЗАРОВ, Икром БЎРИБОЕВ (масъул котиб), Шукур ЖОНБОЕВ, Гулчеҳра ПАРПИЕВА, Нўъмонжон РАҲИМЖОНОВ, Абдусамат РАҲИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Йўлдош САИДЖОНОВ, Саъдулла ҲАКИМОВ, Ўткир ҲОШИМОВ

Рақам ва далиллар ҳаққонийлиги учун мақолалар муаллифлари масъулдирлар. Фойдаланилмаган мақолаларга жавоб қайтарилмайди. «Маърифат»дан материалларни кўчириб босиш таҳририят рухсати билан амалга оширилиши шарт.
МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси,32.
ТЕЛЕФОНЛАР: масъул котиб— 136-54-17, газета ва оммавий ишлар бўлими—136-55-58.
Газетани IBM компьютерида Абдирасул НАРМАНОВ саҳифалади.
Навбатчилар: Аҳмад ОТАБОЕВ, Алишер НАЗАРОВ

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 20.
ИНДЕКС: 149, 150. Г-029. Тиражи 53.629. Г. 1 2 3 4 5 6 Ҳажми 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А-2. «Шарқ» нашриёт матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси 41-уй.
Босишга топшириш вақти -20.00. Топширилди-18.40.